

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย มุ่งเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีศึกษา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนคิลาอาสน์ อำเภอหัวเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 1.4 การมีส่วนร่วมทางการบริหารการศึกษา
 - 1.5 การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 1.6 การบริหารโดยคณะกรรมการ
 - 1.7 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา
 - 1.8 รูปแบบการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย
2. แนวทางการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.1 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.2 แนวโน้มของการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 -

2559

- 2.3 การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.4 มาตรฐานงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.5 มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ พ.ศ. 2551
3. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนคิลาอาสน์ อำเภอหัวเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์
4. การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology)
5. กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พุทธศักราช 2545 ระบุไว้ว่า ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ โดยให้และสนับแก้ไขปรับปรุง พุทธศักราช 2545 ระบุไว้ว่า ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ โดยให้และสนับแก้ไขปรับปรุง พุทธศักราช 2545 ระบุไว้ว่า ในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) และในกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึด หลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการและสถาบันประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น และการดำเนินงานในองค์กรใดๆ ตาม หากดำเนินการ โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วม ทุกขั้นตอน คือ ตั้งแต่การหาข้อมูล การหาสาเหตุของปัญหาร่วมกัน ปรึกษาหารือ การหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน ติดตามจนถึงขั้นนำร่องรักษาและขยายย่อทำให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จ และบุคลากรในองค์กรนั้นทำงานด้วยความเต็มใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน อีกทั้งเกิดความรู้สึกว่า เขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรซึ่งทำเป็นต้องช่วยพัฒนาให้ดีขึ้น (สุระศักดิ์ นานาภูต และคณะ. 2541 : 21)

ชุวิทย์ พิทักษ์พรพัลลภ (2544 : 29) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามความตั้งใจ โดยการทำงานดังกล่าวในห้วงเวลา และดำเนินการที่ทรงประสิทธิภาพนั้น หมายถึง จะต้องถูกจังหวะ เหมาะสมกับเวลา กับการ ทำงานดังกล่าว ด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ เชื่อถือไว้ใจ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการ เสริมสร้างพลังในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork)

สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (2546 : 10-13) ได้ให้บรรยายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การที่องค์ประกอบต่างๆ ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำ ชุมชน หรือสมาชิกชุมชน มาร่วมกันดำเนินการอย่างโดยบ่ำหนี้ โดยในการดำเนินการนั้นมีลักษณะของกระบวนการ (Process) มีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) อย่างต่อเนื่อง มีพลวัต (Dynamic) คือการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอของการ เข้าร่วม ซึ่งมีความหลากหลายตามความเกี่ยวข้องของกิจกรรมที่จะทำ เช่น การสร้างหลักสูตร ท้องถิ่นร่วมกันในประเด็นอนุรักษ์ทรัพยากรและพลังงาน อาจมีภาคีและตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมแตกต่างไปจากกิจกรรมค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแค่ กิจกรรมทั่วไป เนื่องจาก

หัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมนั้นคือ การระดมความคิด อันเป็นการกระจายอำนาจอย่างหนึ่ง กับความสัมพันธ์ที่เป็นแนวร่วม เสมอภาคกัน แตกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ประพันธ์ วรรณบวร (2543: 7) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการ แยกเปลี่ยนข้อมูลและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนี้ ตั้งแต่รายงานผลกระทบทั่วถึงการติดตาม และประเมินผล เพื่อให้ เกิดความเข้าใจและรับการเรียนรู้การปรับเปลี่ยน โครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมที่ดีเนินอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้

ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึง รายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับ แจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultant) การปรึกษาหารือเป็นรูปแบบการมี ส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการ โครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษา ผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ในการกระจายข้อมูล ข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและ กิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความ คิดเห็น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหารือกิจกรรม และผู้มี อำนาจตัดสินใจการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้น ได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและ ค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความ คิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นกันบ่อย ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุม

ลักษณะนี้จะจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม จะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะ โครงการและผลกระทบ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้ เพื่อรวมหลายชุมชนในคราวเดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชน ได้รับผลกระทบ

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing)

สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา จากภายนอกมาชี้วิธีนับข้อโต้แย้ง ให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไป ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชุมพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ซัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ การประชุมคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วม ที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วถัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการซัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป

3.4 ร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจประเด็นปัญหานั้นๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่ายๆ อาจจะดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการโดยคุณหนึ่ง ที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชน ในพื้นที่ซึ่งประชาชนจะนิบทนาที่น้ำหน้าการตัดสินใจได้นั่นเป็นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศมนั้นๆ ว่าจะมีการวางแผนน้ำหน้าของประชาชนไว้เพียงใด

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านให้จำแนก ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : ก) ได้สรุป “หลักการมีส่วนร่วม” (Participation or collaboration) ไว้ว่า คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดรูปสืบเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกนามากขึ้น การคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชนในอีกการจัดการศึกษา จะทำกันหลากหลาย방ทางแห่ง ให้วัดหรือลงค่าในห้องถันเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อร่วมการจัดการศึกนามากขึ้น การคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชนในอีกการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดเอกสารและมาตรฐานทางการศึกษา แต่เมื่อการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดเอกสารและมาตรฐานทางการศึกษา แต่เมื่อ

ประชาราตนเพิ่มมากขึ้นความเจริญของงานต่างๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นการจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอิก ครั้งตามแผนที่วางไว้

จันทร์นี สงวนนาม (2545 : 67) ได้อธิบายทฤษฎี Y (Theory Y) ของแมคเกรเกอร์ (McGregor) โดยมีแนวความคิดว่า คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุนและมีความรับผิดชอบ ถ้า ทำงานให้เกิดผลดีต่อองค์กร คนมีความคิดริเริ่มในการทำงาน ถ้าได้รับการชูงี้ให้ถูกต้องจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าการชูงี้ให้เป็นตัวเงิน และคนมักพัฒนาวิธีการทำงานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จะเห็นได้ว่า แมคเกรเกอร์ ได้แนะนำเทคนิคในการบริหารว่าควรจัดการขยายงานให้กว้าง เสมอ เพื่อให้งานของผู้ปฏิบัติได้รับความสนใจและท้าทายต่อการปฏิบัติตามกี้น และมีความเห็นว่า จันนี้เพื่อให้งานของผู้ปฏิบัติได้รับความสนใจและท้าทายต่อการปฏิบัติตามกี้น และมีความเห็นว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองเช่นเดียวกับทฤษฎี HMO ที่เชื่อมโยงของลีเคอร์ท ที่มีข้อสมมติฐานว่า การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้งานมีประสิทธิภาพมาก ขึ้นและทำให้มีสิ่งที่ชูงี้ใน การปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย ทฤษฎีนี้ใช้หลัก Span of Control ที่ว่าใน การควบคุมการบริหารงานนั้นการมีผู้ชูย์ให้บังคับบัญชาไม่เกิน 3-6 คน การปฏิบัติงานจึงจะมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปแนวคิดนี้ได้ว่า การทำงานต้องทำเป็นกลุ่มจึงจะมีประสิทธิภาพ สามารถ ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างดี การปฏิบัติงานของกลุ่มจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ จุดเชื่อมโยง จุดเชื่อมโยงจะเป็นได้ทั้งผู้บังคับบัญชาและ ผู้ชูย์ให้บังคับบัญชา แนวคิดเรื่องหนุ่ม เชื่อมโยงของลีเคอร์ท ก่อให้เกิดแนวความคิดในการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานี้ ประชาชนจะต้องเข้ามามี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน กระบวนการมีส่วนร่วมนี้มีหลายระดับ ตั้งแต่การ ถูกเดียงแಡกเปลี่ยนความคิดเห็น การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การวางแผน ร่วมกัน โดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้าน การปฏิบัติตามแผนมีการทำงานร่วมกัน และการประเมินผล ร่วมกัน มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงรูปแบบกระบวนการในการมีส่วนร่วมและ ประเมินผลไว้ดังนี้

สกอล ศกอลเดช (2542 : 7) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ในวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : การศึกษาและพัฒนาระบบการสารภี ดำเนิน ท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกรถ (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมในกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมล้มภัยน์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ซักสวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customer)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้เริ่มหรือผู้ร่วมการ (Entrepreneur)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employees)
10. การเป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นผู้อกรวบสุดยอด (Material Contribution)

สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (2548 : 22) กล่าวถึงหลักการและกระบวนการของ “การมีส่วนร่วม” มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันในลักษณะของการร่วมคิด มิใช่จากฝ่ายเดียว บนพื้นฐานความสร้างสรรค์ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั่น มีศักยภาพ
2. การวางแผน คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมาทำให้เป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย(คน สิ่งของ งบประมาณ เวลา ฯลฯ)
3. การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้
4. การติดตามประเมินผล คือ ร่วมติดตามผลงานที่ทำแล้วแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น
5. การรับประโลยชันร่วมกัน มีทั้งผลประโลยชันทางธุรกิจที่จ้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโลยชันโดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมหา และความสัมพันธ์ระหว่างภาคีที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์เสมอภาค และเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ

ปรัชญา ศรีภा (2540 : 33) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบที่ให้ความสำคัญเชิงเนื้อหา กล่าวคือ รูปแบบนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดแผนเข้าร่วมในการกระทำ และรับผลประโลยชันตลอดจนเข้าร่วมในการประเมินผลการกระทำ
2. รูปแบบที่ให้ความสำคัญในการจัดรูปความสัมพันธ์ หรือรูปขององค์กร ซึ่ง

การมีส่วนร่วมอาจเกิดจากความสมัครใจหรืออาจเกิดจากการถูกชักจูงหรือเกิดจากการบังคับ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปได้ทั้งในรูปแบบมีตัวแทนหรือไม่มีตัวแทนก็ได้

3. รูปแบบที่ให้ความสำคัญในรูปของกิจกรรม ในรูปแบบนี้จะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะแบบแข่งขัน แบบไม่แข่งขันหรือแบบเนื้อหา ก็ได้

4. การมีส่วนทางการบริหารการศึกษา

การมีส่วนร่วมการบริหารการศึกษานั้น ถือว่าเป็นกระบวนการทางการบริหาร มิติใหม่ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของการบริหารอิกรูปแบบหนึ่ง โดยมุ่งเป้าไปที่การตอบสนองผู้เรียน และผู้มีส่วนได้เสียอันเนื่องมาจาก การจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพราะการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นประเพณีที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีในปัจจุบัน และเช่นกันที่ได้รับการยอมรับ การจัดการศึกษาในอนาคต (เอกสาร ฉัตรใจคำ. 2541 : 12)

นอกจากนี้แล้ว กระบวนการของการมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการที่ได้ถูกขยายต่อ ให้เข้าไปเกี่ยวข้อง หรือถูกกำหนดให้เป็นหลักสำคัญในนวัตกรรมการบริหารการศึกษา หรือ นวัตกรรมทางการบริหารอื่นๆ มากมาย เช่น การบริหารแบบยึดโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่ง David กล่าวว่า (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 10-11) ว่าการบริหารโรงเรียน เป็นฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน จะมี ลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1. โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจสั่งการที่ดี ควร อุทิศให้หน่วยปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรเพื่ออำนาจในการบริหารและจัดการให้แก่โรงเรียนมากขึ้น แล้ว ลดการควบคุมจากส่วนกลาง

2. การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการ ปฏิรูป ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากสมาชิก ให้ความร่วมมือในการตัดสินใจ

ปัจจุบันยังได้มีการยอมรับว่าในกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรอย่าง กว้างขวางทั้งภาครัฐและเอกชน อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็เปิด โอกาสแห่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จนเกิดคำพูดที่ว่า Education for All and All for Education โดยเฉพาะในมาตรา 8 บัญญัติว่าการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

5. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management)

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารงานโดยคณะกรรมการโรงเรียน (School Council) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของโรงเรียนในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานทั่วไป บุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง บุคคล และผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ คณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Cheng. 1996 : 14)

การมีส่วนร่วมนี้ เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและเป็นแนวทางในการกระจายอำนาจหน้าที่ในองค์การ เป็นส่วนหนึ่งของการปรับโครงสร้างองค์การ (Restructure) และปรับกระบวนการสู่ระดับล่าง ตลอดทั้งองค์การ แนวคิดนี้ ได้แพร่เข้าไปสู่องค์กรที่เป็นธุรกิจการบริหารและองค์การทางการศึกษามากขึ้นเรื่อยๆ และกลายเป็นส่วนสำคัญที่เป็นหัวใจในแนวคิดเรื่องการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ในที่สุด จากการศึกษาปูเบนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนพบว่า มี 4 รูปแบบ (ตามเดือน ปัด捨ราญ. 2546 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Leithwood Kenneth and Teresa. 1998 : 18-19) ดังนี้

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control SBM) แนวคิดในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานเงิน บุคลากร และวิชาการในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารการเงิน บุคลากร และวิชาการ ให้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในระยะแรกๆ ผู้บริหารนักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครุ ผู้ปกครอง นักเรียน หรือผู้แทนชุมชน ดังนั้น คณะกรรมการโรงเรียนที่ตั้งขึ้น มักจะมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนนั้นเอง ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นประธาน และเจ้าหน้าที่เขตการศึกษาเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง ส่วนราชการต่างๆ มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มนักศึกษาแต่ละประเภท ในกำกับดูแลโดยนายในคณะกรรมการอื่นๆ

2. รูปแบบที่มีครุเป็นหลัก (Professional Control SBM) การบริหารตามแนวคิดที่ว่า ตัวแทน คณะกรรมการมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน รูปแบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า บทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจขึ้นสุดท้ายคงอยู่ที่ผู้บริหารของโรงเรียน

ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจริงย่อนรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด

3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control SBM) ชุดประงค์ ของรูปแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ ชุมชนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มาก ที่สุด แนวคิดสำคัญคือ หลักสูตรของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของ ผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการ โรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional/Community Control SBM) แนวคิดรูปแบบการบริหารลักษณะที่มีความเชื่อว่าห้องครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญ ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะได้รับค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครองในขณะเดียวกัน ผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยสัดส่วนของผู้แทนครู และผู้แทนจากผู้ปกครอง/ชุมชน จะมีเท่าๆกัน ในคณะกรรมการ โรงเรียน เป็นคณะกรรมการ บริหาร

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 42) "ได้สรุปหลักในการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้"

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัด การศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียน เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิด โอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจและร่วมจัด การศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา มากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาทำกันอย่างหลากหลาย บางแห่งให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็น ผู้จัดการศึกษา ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษาให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อความเป็นเอกภาพ และมาตรฐานทางการศึกษา ต่อมามีอู่ประชารเพิ่มมากขึ้นความเจริญก้าวหน้าต่างๆรุดหน้าไป อย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มนี้ข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนอง

ความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจในท้องถิ่นและประชาชน ได้จัดการศึกษาอีกครั้ง

4. หลักการบริหารตนเอง (Self - Managing) ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงแต่ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายของส่วนร่วม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางกำหนดให้พึงกำหนด นโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจและรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลาย ด้วยวิธีการอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลาย ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้จะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5. หลักการตรวจสอบและต่อรอง (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระ ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพ และมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติจากการศึกษา ความหมายและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขึ้น พื้นฐาน ดังกล่าวจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ที่ยวังนี้ถือว่ามีความสำคัญและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษาในชุมชนได้เป็นอย่างดี

6. การบริหารโดยคณะกรรมการ

ธงชัย สันติวงศ์ (2541 : 330 - 331) ให้ความหมายของการบริหาร โดยคณะกรรมการ ไว้ว่า การบริหาร โดยคณะกรรมการ หมายถึง การบริหารงานที่เกิดขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการ ไว้ว่า การบริหาร โดยคณะกรรมการ หมายถึง การบริหารงานที่เกิดขึ้น เนื่องจาก ความจำเป็นในขณะที่องค์การมีขนาดใหญ่ หรือมีปัญหาค่อนข้างซับซ้อน จึงต้องจัดตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อให้เป็นที่รวมของผู้บริหารที่จะอยู่แก่ปัญหาต่างๆ คณะกรรมการจะเป็นศูนย์รวมของเจ้าหน้าที่มีระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ

กำชรา กิตติภูมิรักษ์ (2542 : 61 - 78) มีความเห็นว่า คณะกรรมการเป็นระบบการทำงานแบบหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารในปัจจุบัน เหตุด้วยการบริหารงานจะต้องใช้ความรู้ความสามารถ และเทคโนโลยีมากขึ้น การทำงานโดยใช้บุคลากรหลายคนหลายคนจะทำให้ได้ผลงานที่ดี เป็นหลักการที่ดีอันหนึ่ง แต่ถ้าหากจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจ่ายเกินไป เพื่อแก่ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจได้ ย่อมจะทำให้บทบาทของคณะกรรมการต้องคุณค่าลงไป และได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีของการใช้คณะกรรมการไว้ ดังนี้

1. คณะกรรมการจะเป็นเครื่องมือที่ดีในการประสานงาน เพราะคณะกรรมการจะประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หรือบุคคลฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่จะดำเนินการหรือตัดสินใจ ทำให้การพิจารณาข้อบัญญัติได้ผลดีมากกว่าบุคคลเพียงคนเดียว
 2. คณะกรรมการเป็นเครื่องมือที่จะเป็นหลักประกันในความยุติธรรม เพราะใน การพิจารณาแก้ไขกฎหมาย จะต้องมีการอภิปรายให้เหตุผลและลงมติ
 3. เป็นการร่วมมือกันวินิจฉัยด้วยความรอบรู้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุปตรงตาม จุดมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพ
 4. เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา เพราะคณะกรรมการจะต้อง วินิจฉัยและกลั่นกรองอย่างดี และมีเหตุผลมากที่สุด ทำให้การตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา ถูกต้องและยุติธรรม
 5. เป็นการนำความรู้ความสามารถของคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะคนที่มี ความรู้ ความสามารถเป็นจำนวนมาก ไม่มีโอกาสแสดงออก ถ้าหากได้ใช้ความรู้ความสามารถ ที่มีอยู่ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก
- รุ่ง แก้วแดง (2542 : 16 - 23) นักบริหารการศึกษา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ บริหารในรูปแบบคณะกรรมการ ไว้ในรายลักษณะ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการ บริหารงานแทนทุกงาน เช่น การบริหารการศึกษา นักบริหารการศึกษาได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า การที่จะปรับรื้อระบบบริหารการศึกษาใหม่ เพื่อให้สังคมไทยก้าวหน้าสู่สังคมแห่งปัญญาและ การเรียนรู้นั้น จะต้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน 3 องค์ประกอบใหญ่ๆ คือ
1. ให้ทุกส่วนของสังคมตั้งแต่ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคม องค์กรธุรกิจ องค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ และสื่อมวลชน มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการ จัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ
 2. ปรับระบบการจัดการศึกษาและหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางเท่านั้นที่เป็น ผู้ตัดสินใจในเรื่องใหญ่ ให้เป็นการจัดการศึกษาที่มีการตัดสินใจในระดับต่างๆตามภารกิจและ ความรับผิดชอบ
 3. ให้มีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการ เรียนรู้ โดยมีข้อเสนอที่สำคัญ 5 เรื่อง ดังนี้
 - 3.1 การบริหารโดยกลุ่มสถานศึกษาและชุมชน
 - 3.2 ระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนเพื่อการจัดการศึกษาด้วยวิชาชีพ
 - 3.3 ปรับรื้อระบบอุดมศึกษา

3.4 การตรวจสอบและการประกันคุณภาพการศึกษา

3.5 การระดมทรัพยากรและสรรฟกำลัง

ลักษณะสำคัญของคณะกรรมการ คณะกรรมการที่ดี ความมีลักษณะที่สำคัญ ตามองค์ประกอบ 10 ประการดังนี้

1. คณะกรรมการจะต้องมีการแต่งตั้งเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบ
2. การแต่งตั้งคณะกรรมการจะต้องมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความ

รับผิดชอบ

3. การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ความมีการกำหนดช่วงระยะเวลาใน

การปฏิบัติ หน้าที่

4. ไม่ควรให้การแต่งตั้งคณะกรรมการต่างระดับกันมากจนเกินไป เพราะจะ

เป็นอุปสรรคในการแสดงความคิดเห็น

5. การแต่งตั้งคณะกรรมการ ควรคำนึงถึงประโยชน์อย่างแท้จริง และ

พิจารณาแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง

6. คณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้ง ควรพิจารณาว่า บุคคลนั้นมีเวลาพอในการ

ปฏิบัติหน้าที่ เพียงได

7. งานสำคัญของคณะกรรมการคือ การประชุม ต้องมีการพูด การอภิปราย

8. มีการแต่งตั้งบุคคลสำคัญในคณะกรรมการ เช่น ประธานกรรมการ รอง

ประธาน เลขาธุการ เพื่อให้เกิดการควบคุมการดำเนินการประชุมให้สมถูกต้องคือมีประสิทธิภาพ

9. ใน การประชุมแต่ละครั้ง คณะกรรมการควรได้มีโอกาสพูดหรืออภิปราย

10. การพูด การอภิปรายในการประชุม ควรตระหนักถึงการยก

7. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 32 - 36) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ

ที่ควรพิจารณาในการตรวจสอบความร่วมมือ คือ ความหลากหลายของครอบครัว ซึ่งแต่ละครอบครัวมีข้อจำกัดที่ควรคำนึงถึง ดังนั้น การที่จะเรียกร้องให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมได้นั้น ควรพิจารณา ดังนี้

1. ภูมิหลังที่แตกต่าง ความแตกต่างในด้านฐานะเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน และส่งผลให้พวกราคาค่าห้องพักเรียนแตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ให้

หมายความว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความพร้อม จะไม่เรียกร้องและคาดหวังจากโรงเรียนตรงกับข้ามพ่อแม่ ผู้ปกครอง จากครอบครัวที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ การศึกษา กลับเป็นกลุ่มที่ตั้งค่าตาม มีข้อเสนอ ข้อเรียกร้องต่อการเรียน การสอน การบริหารจัดการของ โรงเรียนมากกว่า ขณะที่ครอบครัวมีรายได้น้อย ผู้ปกครองต้องหารายได้เลี้ยงครอบครัวรายวัน กลับไม่มีค่ายมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากนัก พ่อแม่กลุ่มนี้มักคิดว่าครูที่ผู้รู้ที่มากกว่า และรู้ ดีกว่าตน ดังนั้น พวกราชีว์ไม่ได้มีข้อเรียกร้องใดๆ ต่อทางโรงเรียน และไม่ค่ายเป็นฝ่ายเสนอ ความคิดเห็นใดๆ ต่อทางโรงเรียน จนกว่าพวกราชีวจะพบว่าลูกหลานของเขานั้นพัฒนาดีกับปัญหา บางอย่างหรืออยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากแล้ว เขายังมาที่โรงเรียน แต่ก็กลับเป็นช่วงที่ ยากลำบากต่อการแก้ไขแล้ว

ความเป็นจริงอีกประการหนึ่ง คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อย แม้จะ ดูเหมือนว่าไม่ค่ายได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนมากนัก แต่จากการศึกษา วิจัยที่ผ่านมาพบว่า ถ้าโรงเรียนสามารถชักชวนให้พวกราชีวมาส่วนร่วมในบทบาทที่ เหมาะสม และสอดคล้องกับความสามารถของพวกราชีว พวกราชีวจะให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ยาวนานและสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา ความร่วมมือดังกล่าวอาจจะไม่ใช่เงินทุน แต่อาจจะเป็นเรื่อง ความชำนาญ เหล่านี้ ให้กับเด็กนักเรียนในรูปแบบต่างๆ แต่เนื่องจากรูปแบบความร่วมมือของ พ่อแม่ ผู้ปกครองในสังคมไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการระดมทุน จึงทำให้กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองอีกจำนวนมากรู้สึกว่า เขายังไม่สามารถมีส่วนร่วมได้และในที่สุดก็ปลดภาระหางออกมานั่น ซึ่งทำให้โรงเรียนสูญเสียทรัพยากรุนคคลที่มีค่าและมีความหลากหลายไปอย่างน่าเสียดาย

2. ความเชื่อและอคติ ความคิดเห็นและความเชื่อของพ่อแม่ ผู้ปกครองในเรื่อง บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในครอบครัว ที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่อาจมีผลต่อ การให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองจำนวนมากเชื่อว่า โรงเรียนต้องเป็นฝ่าย รับผิดชอบในการดูแลเด็กทางการศึกษา ดังนั้น พวกราชีวไม่รู้สึกว่าเป็นภาระหน้าที่ของเขานаใน การเข้าไปร่วมมือกับโรงเรียน พ่อแม่บางคนรู้สึกว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เมื่อได้รับจดหมายเชิญจาก ทางโรงเรียน เพราะคิดว่าส่วนใหญ่จะเป็นข่าวร้าย หรือเป็นเรื่องของบริจาคเงิน การที่ทางโรงเรียน เชิญประชุมเป็นลักษณะที่เป็นทางการทำให้พ่อแม่ จำนวนหนึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ และเป็น เรื่องประจําที่เหมือนเดิม ดังนั้น จึงไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น ซึ่ง ลักษณะเช่นนี้ เป็นเรื่องที่ทางโรงเรียนต้องหาข้อเท็จจริงของปัญหา และพยายามหาวิธีการการ สร้างสัมพันธภาพที่เหมาะสม เพื่อลดความรู้สึกที่ไม่ดีและเปลี่ยน อคติและความเชื่อเดิมที่มีอยู่ โรงเรียนในทางลบ

3. การใช้ภาษาและการสื่อสาร ประเด็นเรื่องการสื่อสารเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เพราะ แม่ ผู้ปกครอง จำนวนมาก ไม่สามารถรับรู้และเข้าใจสาระสำคัญในบางเรื่อง ได้อย่างถูกต้องทั้งหมด การสื่อสารที่เป็นทางการด้วยจดหมายอาจจะไม่ได้รับความสนใจมากนัก เพราะเด็กที่เป็นผู้สื่อสาร อาจสื่อสารไปยังบ้านไม่ครบถ้วน ถูกต้อง หรืออาจเป็นการสื่อสารที่ยังทำให้ภาพพจน์ของครูและโรงเรียนมีปัญหามากยิ่งขึ้น ด้วยความไม่เข้าใจของเด็ก ดังนั้น หลายครั้งที่ พ่อแม่ ผู้ปกครองและโรงเรียน จึงสมมุติอยู่กันคนละด้าน โดยไม่มีโอกาสสื่อสารทางตรงกันมา ก่อน การคิดรูปแบบการสื่อสารที่เป็นธรรมชาติ ไม่เป็นทางการรวมถึงท่าทีในการสร้าง สัมพันธภาพของครูต่อครอบครัว จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องพิจารณา ครูในโรงเรียนอาจ ต้องเป็นฝ่ายเริ่มต้นในการสร้างสัมพันธภาพ โดยเข้าหา แสดงการยอมรับความคิดเห็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง รับฟังพ่อแม่ ผู้ปกครอง มากกว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นฝ่ายรับฟังครู เพื่อจะได้ แลกเปลี่ยนในด้านปัญหานและความต้องการของบ้านและโรงเรียน ไปด้วยกัน

8. รูปแบบการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

กุลยา ตันติพลาชีรະ (2549 : 50-59) ได้กล่าวถึง รูปแบบที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาปฐมวัยว่า มีหลายรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การให้ผู้ปกครองรับรู้ เป็นรูปแบบของการให้ผู้ปกครองเพียงแต่รับ ข่าวสารและข้อมูลจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้ทราบความเป็นไปของเด็กที่มารับบริการ สิ่งสำคัญที่ต้องให้ผู้ปกครองรับรู้ คือ

1. ข้อมูลจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ

1.1 สุขภาพเด็ก

1.2 พฤติกรรมของเด็ก

1.3 การเรียนรู้ของเด็ก

1.4 กิจกรรมที่ทางสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดให้เด็ก

2. การเป็นผู้ปกครองทางบวก การให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองเป็นงานส่วน

หนึ่งที่จำเป็นต้องให้ผู้ปกครองเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นผู้ปกครองที่มีคุณภาพ สิ่งที่ต้องเรียนรู้ คือ

2.1 หน้าที่ของสถานพัฒนาเด็ก

2.2 หน้าที่ของผู้ปกครอง

2.3 การรับผิดชอบ การคุ้มครองเด็ก

ซึ่งกิจกรรมหรือวิธีการที่จะให้ข้อมูลหรือสารสนเทศ เพื่อให้ผู้ปกครองรับรู้

เช่น การเยี่ยมบ้าน การประชุมปรึกษา การส่งรับเอกสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ผล

ของการมีส่วนร่วมแบบรับรู้จะมีประโยชน์อย่างมากสำหรับเด็กและครู ทั้งนี้เพาะผู้ปกครองบางคน อาจไม่ได้ใจด้วยข้อมูลหรือสารสนเทศสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่จะให้ส่วนที่ได้มากคือการ ประชุมปรึกษาหารือ และการเยี่ยมบ้าน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาเด็กร่วมกัน

รูปแบบที่ 2 การให้ผู้ปกครองร่วมมือ การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทาง โรงเรียนหรือให้ความร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญอีก การศึกษาสมัยเดิมจะเน้นให้ผู้ปกครองร่วมมือใน เรื่องการสร้างกองทุน แต่การศึกษาสูตรปัจจุบันให้ผู้ปกครองมาร่วมมือในหลายด้าน ได้แก่

1. การสอน ผู้ปกครองไม่น้อยที่มีความรู้ ความสามารถและพร้อมที่จะมา สอนมาเป็นวิทยากร หรือมาช่วยสอน ดังนั้นทางสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยเข้ามีส่วนร่วมในด้านนี้
2. การช่วยกิจกรรมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่น เป็นแม่ครัว เป็น อาสาสมัคร เป็นผู้จัดกิจกรรม เป็นต้น

3. การร่วมวางแผนโดยนาย ผู้ปกครองที่มีความสามารถทางการบริหารและ คุณเคยกับชุมชน อาจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและ นโยบายในการดำเนินงานและ พัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
4. การร่วมพัฒนา อีกด้านหนึ่งของนโยบายการศึกษาไทย ก็คือ ให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษา ก็คือ การให้ชุมชนมาร่วมพัฒนาการศึกษาให้อยู่ในกรอบ คุณภาพ

รูปแบบที่ 3 การเข้าถึงตัวผู้ปกครองการให้ผู้ปกครองมาร่วมมือกับกิจกรรม ได้ เล pena บางส่วนเท่านั้น แต่มีผู้ปกครองบางคนไม่สนใจที่จะมาที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะคนชนบทจะรู้สึกว่าไม่จำเป็น ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีเข้าถึงตัวผู้ปกครอง โดยตรง ดังนี้

1. เยี่ยมเด็ก เป็นวิธีการเข้าถึงตัวผู้ปกครองด้วยการไปเยี่ยมเด็กที่บ้าน และ พนผู้ปกครองตัวต่อตัวเพื่อสนทนารือภัยกันเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
2. เยี่ยมผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้านด้วยเจตนาเยี่ยมตัวผู้ปกครองเป็นการสร้าง กลั่นแกล้งนิตรที่ครุกับผู้ปกครองจะคุยกันฉันท์คุณรู้จักหรือเพื่อนกัน ได้ เป็นการสร้างมิตรและ สนทนารือภัยในประเด็นที่ต้องเรียนรู้ร่วมกัน
3. ครุผู้ปกครองร่วมแก้ปัญหา วิธีการนี้อาจทำด้วยการเชิญผู้ปกครองมาร่วม คิดแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล โดยการให้คำปรึกษา หรือการประชุมปรึกษาแบบกลุ่มเด็ก
4. ศึกษาสภาพแวดล้อม เป็นการศึกษาข้อมูลชุมชนและบ้านที่เกี่ยวข้องกับ เด็กโดยครุ ไปศึกษาณ บ้านเด็กได้

รูปแบบที่ 4 กิจกรรมประสานผู้ปักธงชัย สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปักธงชัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเรียกว่าเป็นกิจกรรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. เปิดสถานพัฒนาเด็กให้ผู้ปักธงชัยเยี่ยมชม (Open House)
2. จัดนิทรรศการเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษาและการอนุบาลเด็ก
3. จัดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปักธงชัยด้วยการนำเสนอความรู้่องหรือเชิงวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ

4. ตั้งสมาคมครูผู้ปักธงชัย

5. เพย์พร้อมูลทั้งโดยเอกสาร ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ

นอกจากนี้ ถุดยา ต้นติดพลาชีวะ (2549 : 50-59) ยังได้กล่าวถึง ปัญหาการสร้าง

ความร่วมมือและการจูงใจให้ผู้ปักธงชัยเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีปัญหาดังนี้

1. ความรู้ หมายถึง ความรู้ข้อมูลเชิงวิชาการและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาเด็กและหน้าที่ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ผู้ปักธงชัยต้องมีความรู้ความเข้าใจว่าแม่ลูกจะมาอยู่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแล้วว่าตัวผู้ปักธงชัยยังต้องมีหน้าที่เป็นผู้พัฒนาเด็กต่อเนื่องจากโรงเรียนด้วย ความไม่รู้นี้จึงทำให้เกิดความไม่ร่วมมือกันขึ้น

2. เอกคิติของผู้ปักธงชัย การมีเอกคิติที่ไม่ดีต่อกัน มีผลทำให้การสร้าง

ความสัมพันธ์เป็นไปได้โดยยาก ความร่วมมือของผู้ปักธงชัยที่ให้กับสถานพัฒนาเด็ก จะมีน้อยลง

3. ความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมและสังคม การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพชุมชน หรือผู้ให้บริการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จากการเข้าใจองค์ประกอบทั้ง 2 ประการจะช่วยในการประสานการมีส่วนร่วมกับผู้ปักธงชัยและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้กับเด็กเพื่อลดความขัดแย้ง

4. ครอบครัวขาดความพร้อม การเป็นครอบครัวและพัฒนาการสมាជิกรของครอบครัวและพัฒนาการสมាជิกรของครอบครัว ต้องการความพร้อม ความพร้อมของครอบครัว จะตั้มพันธ์กับความเข้มแข็งในการพัฒนาเด็กและส่งเสริมเด็ก ครอบครัวหลายครอบครัวขาดความพร้อมในด้านต่อไปนี้

4.1 ไม่มีเงิน พนบมากในครอบครัวจนบท การที่ครอบครัวไม่มีเงินทำให้ไม่สามารถสนับสนุนเด็ก ในกรณีจำเป็นหลายด้าน

4.2 ไม่ว่าง เป็นข้ออ้างของทุกครอบครัวในสังคมอุดถากธรรมที่พ่อแม่ต้องทำงานประกอบอาชีพ ทำให้ไม่มีเวลาสำหรับเด็ก สังลูกหลานมาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

โดยหวังปล่อยให้เป็นหน้าที่ของบุคลากรของสถานพัฒนาศึกษาปฐมวัย

4.3 ไม่มีอุปกรณ์ เด็กบางคนมาเรียนโดยขาดอุปกรณ์ ทำให้เด็กไม่สามารถทำกิจกรรมได้คู่ต้องตัวเหมือนคนอื่น ผลทำให้เด็กเสียหายและขาดความสนใจในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น

5. การเพิกเฉยละทิ้งเด็ก การส่งลูกไปโรงเรียนเป็นความรู้สึกต้องการผลักภาระให้ทางโรงเรียนในการดูแล ทำให้เกิดการละทิ้งเด็ก การแสดงออกความเพิกเฉยของผู้ปกครองเป็นคั่งนี้

5.1 เพิกเฉยเบื้องต้น เช่น การมารับเด็กไม่ตรงเวลา เป็นต้น

5.2 เพิกเฉยแบบไม่ใส่ใจ เช่น เด็กมาโรงเรียนเองลับเอง อาจรวมถึงไม่ใส่ใจดูแลเรื่องเสื้อผ้า การแต่งกาย การกินอยู่หรือแม้แต่การเรียนรู้ของเด็ก การเพิกเฉยแบบนี้พบได้ในชุมชนชนบท ซึ่งจะปล่อยให้เด็กดูแลช่วยเหลือตนเองเกือบห้ามคิด

เบญญา แสงมล (2545 : 104 - 105) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม การติดต่อ การประสานงานระหว่างครุภัณฑ์ผู้ปกครองว่าเป็นสิ่งสำคัญ แม้แต่ผลที่จะได้รับในทันทีทันใดเท่านั้น แต่มีประโยชน์ต่อทางโรงเรียนและชุมชน การติดต่อของครุภัณฑ์ผู้ปกครองมีหลายวิธี เช่น การเยี่ยมเยียนบ้านอย่างไม่เป็นทางการ การเยี่ยมโรงเรียนของผู้ปกครอง การสนทนาริดต่อทางโทรศัพท์ การเยี่ยมเยียนของครุภัณฑ์ผู้ปกครองอย่างเป็นทางการ และการประชุมสังสรรค์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แนวทางการบริหารจัดการระดับปฐมวัย

1. แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยพัฒนาขึ้นมาโดยแนวคิดต่อไปนี้ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 3-4)

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้วยของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฐมวัยต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นต่อไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะมีลักษณะการพัฒนานิสัยที่แตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยจนถึง 5 ขวบ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเนื่องมือเป็นแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเพื่อกำหนดการอบรมเลี้ยงดู

และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็ก พัฒนาจนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลลัพธ์เนื่องมาจากการประสบการณ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะเป็นส่วนสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจาก การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับสูง ขึ้นและเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เด็กก่อนจะเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงขึ้น แนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อ ต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับแนวคิด เกี่ยวกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเต้นของเด็ก การเต้นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์แก่ปัญหาและค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเรียนรู้ ให้ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม ศติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อันยั่งยืนกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือว่า การเต้นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยถือว่า ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาการศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากการพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตน ได้อย่างมีความสุข

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้สอนและเด็ก ต้องศึกษาหลักการของสูตรให้เข้าใจเพื่อประโยชน์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เด็กแรกเกิดถึง 5 ขวบ จะต้องมีขั้นตอนการสอนเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ศติปัญญาและลักษณะนิสัย อย่างสมดุล

2. แนวทางการจัดการศึกษาในองค์กรปฐกรองส่วนห้องเรียน พ.ศ. 2545 - 2559
กรุณาจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ตลอดเวลา

การศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละแห่งใช้เป็นแนวทางดำเนินงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ร่างรัฐธรรมนูญให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอ กันในการเข้ารับบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ให้ได้ย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เกินค่าใช้จ่าย ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัตุรัสบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

4. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา

จัตุรัสบบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาแห่งชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกสารในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน หรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนผู้ประกอบการพิจารณาด้วย

5. นโยบายด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

วางแผนงานบุคคล เพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสร้างบุคคล พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

6. นโยบายด้านหลักสูตร

ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลางและสาระหลักสูตร ท่องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ห้องการศึกษาในระบบ การศึกษาอกรอบน์ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองคือของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาตรฐานทางประวัติศาสตร์

7. นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้

จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกรักในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามชาร์มชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างท่องแท่องค์ความรู้และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

8. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ระดับทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศฯกรรฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยร่วงรัฐพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิตรวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้าง พื้นฐานอื่น ที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรศัพท์ และการสื่อสารในรูปอื่น

10. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬานักงานการและกิจกรรมเด็กเยาวชน

ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬานักงานการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ บริการเด็ก เยาวชน ประชาชน อายุรุ่งเรือง หลากหลายเพียง และมีประสิทธิภาพ

11. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ

สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย

จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการ นำวิทยากร ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกันอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐาน และความเหมาะสม ตามสภาพท้องถิ่น

12. นโยบายด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม หารือประเด็น และภูมิปัญญาท้องถิ่น
บำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม หารือ
ประเด็นและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทร
ต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

3. การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.1 ความหมายของการบริหาร

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 11) "ได้ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ว่า การ
บริหารนี้ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลปะ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับคน เป็น วัสดุ อุปกรณ์ การ
จัดการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารเป็นการ
ประสานงาน การอ่านวิเคราะห์ความต้องการและการให้บริการแก่ผู้เกี่ยวข้อง"

ตวิล จันทร์ชนะ (2534 : 4) กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญของการบริหารงานมี 4
ประการ (4M) คือ คน เป็น วัสดุ สิ่งของ และการจัดการ แล้วปัจจัยทั้ง 4 นี้ อาจจะถือว่าคนเป็น
ปัจจัยที่สำคัญมาก เพราะถ้าองค์กร ได้ก็ตาม ได้คนปฏิบัติงานไม่ดี ไม่มี ประสิทธิภาพในการ
ทำงาน ไม่ว่าจะมีคนหรือวัสดุสิ่งของมากน้อยหรือมีการจัดการที่ดีก็ตาม ก็หากที่จะปฏิบัติงานให้
บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ได้หรือ ไม่ก็อาจจะล้มเหลวไปเลย แต่ตรงกันข้าม
ถ้าไม่คิดมีประสิทธิภาพมาทำงานแล้วปัจจัยอื่นๆ อาจมีน้อยก็อาจจะสามารถทำให้งานในองค์กร
นั้น เจริญก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพได้

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิตยกฤณ์ (2542 : 1) ให้ความหมายว่า การ
บริหาร หมายถึง การดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนด ไว้โดยอาชีวปัจจัย
ต่างๆ ได้แก่ คน เป็น วัสดุ สิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน

เมญ่า แสงลี (2542 : 342) กล่าวว่า สำหรับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
เมื่อนำมาพิจารณาถึงลักษณะการบริหารงานแล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นลักษณะการ
บริหารงานที่เกิดขึ้นจากชุมชนเป็นผู้จัดตั้ง มีคณะกรรมการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในรูปแบบของ
กรรมการ ลักษณะของการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นไปตามความเห็นชอบของ
คณะกรรมการแต่ละศูนย์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการบริหารงานสามารถนำมาใช้ได้

เกือบห้าหมื่น ซึ่งสอดคล้องกับด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิน. 2547 : 7 - 8) ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิน ประกอบด้วย

คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการคัดเลือกจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถินเป็นผู้แต่งตั้ง โดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิน ผู้แทนกลุ่มองค์กร ประชาชน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อายุละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง

2. ศูนย์พัฒนาเด็กศึกษา โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ มี

นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอนุญาต เป็นประธาน ยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อตนแคมป์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากการศึกษาให้เจ้าอาวาส/道士อิหม่าน หรือ ผู้ที่เจ้าอาวาส/道士อิหม่าน มอบหมายเป็นประธาน

3. การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถินที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิน พ.ศ. 2542 และมาตรฐานด้านบุคคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิน

4. ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถินทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารและผู้ทำความสะอาด ในด้านความรู้ ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนด และเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถินประกอบการพิจารณาต่อ สัญญาต่อไป

3.2 ทรัพยากรบริหาร

ทรัพยากรบริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหาร และปัจจัยที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และบริหารจัดการหรือเรียกว่า 4 Ms การที่จัดว่าปัจจัยทั้ง 4 เป็นปัจจัยที่ฐานในการบริหาร (สมพงษ์ เกษมสิน. 2531 : 7 - 9 ; ถวิล จันทร์ชนะ. 2534 : 4) อธิบายไว้ดังนี้

1. ด้านบุคคลากร คนหรือบุคคลากรเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหาร หน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีบุคคลากรที่มีคุณภาพ คือ บุคคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญและ

มีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการคุ้มของผู้บริหารที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถที่จะได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพ นับตั้งแต่การสรรหา การฝึกอบรมเพื่อยกระดับความสามารถของบุคลากร รวมถึงมีวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ

2. ด้านงบประมาณ งบประมาณ หมายถึง แผนเบ็ดเสร็จที่แสดงออกในรูปของตัวเงินที่ต้องใช้จ่ายในการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งด้านงบประมาณมีความสำคัญยิ่งในการบริหารงาน เพราะงบประมาณเป็นแผนสำหรับอนาคต โดยหลักการแล้วในการบริหารงบประมาณนี้ รวมถึงการจัดทำงบประมาณประจำปี การจัดทำงบประมาณเพิ่มเติม การจัดทำแผนการใช้งบประมาณ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ การของบประมาณจากเจ้าหน้าที่และการประเมินผลการใช้งบประมาณ

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการดำเนินการที่ครอบคลุมถึงการศึกษาที่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ การสำรวจ การรับรู้ความจำเป็นในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ขององค์การ กระบวนการจัดซื้อ กระบวนการใช้งาน การให้บริการ รวมถึงการเก็บรักษา

4. ด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นกิจกรรมที่เป็นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีการร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การบริหารเป็นกิจกรรมที่เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์การ การแบ่งกับบัญชาสั่งการ การประสานงาน รวมถึงการควบคุม ซึ่งในแต่ละหน้าที่ ดังกล่าวอาจมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะและคุณสมบัติขององค์การ เช่น ถ้าเป็นองค์การของรัฐก็จะเน้นในเรื่องการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ถ้าเป็นองค์การเอกชนจะมีเรื่องของกำไรเข้ามายield ลักษณะและคุณสมบัติขององค์การ

3.3 การบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ประกอบส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท รับผิดชอบการจัดบริการสาธารณูปโภคต่างๆ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายเม่นททางการศึกษา ที่ได้บัญญัติไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการ

กำหนดคุณต้องการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยให่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครองได้รับบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ม.ป.ป. : 8 - 11)

1. นโยบาย จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3 – 5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมสมความต้องการ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. เป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระบุยินที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนี้ ๆ

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเติบโตตามศักยภาพ

3.2 เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุก ๆ ด้านแบบองค์รวม ตามจิตวิทยาพัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.3 เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด และพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

3.4 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน ให้สามารถร่วมกันวางแผน และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

3.5 เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ให้สามารถออกໄປประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

3.6 เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ

4. การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีสถานที่ อาคารและดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 สำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1.1 ความต้องการของชุมชน

4.1.2 ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน รวมมีเด็กที่รับบริการ อายุ 3 –
5 ปี ในน้อยกว่า 20 คน ขึ้นไป

4.1.3 ความต้องการให้ศูนย์จัดบริการ

4.2 รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พิจารณาอนามัยให้ผู้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาหรือพนักงานจ้างที่มีคุณสมบัติ
เพื่อแต่งตั้งเป็นหัวหน้าศูนย์และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหัวหน้า
ศูนย์รับผิดชอบการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.3 จัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และัญญาความคิด

เห็นชอบจากสภาพท้องถิ่น ให่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อทำญัตติเพื่อขอรับความ
เห็นชอบจากสภาพท้องถิ่นต่อไป

4.4 จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขอรับงบประมาณในการดำเนินการ
จากผู้มีอำนาจอนุมัติ

4.5 จัดทำระเบียบ/ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหาร
จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.6 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นจัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกาศ ให้สาธารณชนทราบ

4.7 การบูร / เลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับ
บริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อ การจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียน
หรือกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป
เป็นแห่งเดียวกัน ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผู้พิจารณาเสนอต่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณาอนุมัติหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ตามความจำเป็น และ
เหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาพท้องถิ่น และเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ

ประกาศยุบเลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ให้รายงานจังหวัดและกรมส่งเสริมการปักธงท้องถิ่นทราบ

4. มาตรฐานงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.1 มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปักธงส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปักธงท้องถิ่น (ม.ป.ป. ก : 1) “ได้เลื่อนห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปักธงส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปักธงส่วนท้องถิ่นใช้อปภบดิในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป จึงออกออกเป็น มาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. มาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1.1 สรรหา หรือจัดข้างบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวนความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาด โดยใช้หลักเกณฑ์การสรรหาการจ้างและต่อ สัญญาจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น กำหนด ยกเว้นกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด การจ้างและการต่อสัญญาจ้าง ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์วัด/มัสยิดเป็นผู้พิจารณาสรรหาและแจ้งให้องค์กรปักธงส่วนท้องถิ่น เป็นผู้จัดจ้าง

1.2 กำหนดจำนวนอัตรากำหนดบุคลากร และเงินเดือน ค่าจ้าง

ค่าตอบแทน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1.2.1 ผู้ดูแลเด็ก จำนวนสัดส่วนต่อเด็กเล็ก 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน

1.2.2 ผู้ประกอบอาหารกำหนดจำนวน ให้ตามความจำเป็น เหมาะสม ตามฐานะการคลังขององค์กรปักธงส่วนท้องถิ่น

1.2.3 ผู้ทำความสะอาดกำหนดจำนวน ให้ตามขนาดของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก คือ ศูนย์ฯ ขนาดเล็ก (จำนวนเด็กไม่เกิน 200 คน) มีอัตราไม่เกิน 2 คน ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ (จำนวนเด็กตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป) มีอัตราไม่เกิน 4 คน ตามฐานะการคลังขององค์กรปักธงส่วนท้องถิ่น

1.2.4 กำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สิทธิหรือสวัสดิการ อื่นที่พึงได้รับตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

- 1) ผู้มีวุฒิการศึกษาภาคบังคับและมัธยมศึกษาปีที่ 6 กำหนดอัตรา เดือนละ ไม่น้อยกว่า 4,880 บาท หากมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีหนังสือรับรองกำหนดอัตราเดือนละ ไม่น้อยกว่า 5,530 บาท
- 2) ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือผู้ที่มี วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กำหนดอัตราเดือนละ ไม่น้อยกว่า 5,260 บาท
- 3) ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือปริญญาอื่นที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วน ท้องถิ่นรับรอง กำหนดอัตราเดือนละ ไม่น้อยกว่า 7,630 บาท
- 4) ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาตาม 4.1) 4.2) 4.3) ต้องมีประสบการณ์ใน การทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี
- 5) สิทธิ หรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับ

1.2.5 กำหนดการจัดซื้อเรียนห้องละ ไม่เกิน 20 คน หากมีเศษเกิน 10 คน ให้จัดเพิ่มได้อีก 1 ห้อง

- 1.3 จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนสวัสดิการ อื่นที่พึงได้รับตามที่มีกฎหมายบัญญัติ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร
- 1.4 กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร ในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

- 1.5 จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ และทะเบียนประวัติบุคลากร
- 1.6 นิเทศ อบรม และพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถในหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง
- 1.7 บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอื่น ๆ ผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหาร จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้

2. มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

2.1 ด้านอาคารสถานที่

- 2.1.1 ที่ตั้ง สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาด เหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณขันด้วยแก๊ส นำมัน

สารคดี หรือสารพิมพ์ นลภภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินควร หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

2.1.2 จำนวนชั้นของอาคาร ตัวอาคารสูงยึดพื้นที่เด็กเล็ก ควรมี

จำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม และความสูงของตัวห้อง ไม่ควรน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

2.1.3 ทางเข้า – ออก และประตูหน้าต่าง ๆ ทางเข้า – ออก หากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคาร ได้สะดวก หากเกิดอุบัติภัยหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า – ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

2.1.4 ประตูหน้าต่าง ประตูหน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อุ้ยในสภาพใช้งาน ได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เดือนองหนึ่งสิ่งแวดล้อมได้กว้าง และชัดเจน นอกจานี้ บริเวณประตูหน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้น ช่องทางลม และแสงสว่าง

2.1.5 พื้นที่ใช้สอย พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจานี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องนอนกประสบที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์ หรือข้าวเครื่องเรื่องความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

1) บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้

1.1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จำากินไป

1.2) อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำໄไปปิดผุ้น ตากแดดอย่างน้อยสักป้าทีละ 1 ครั้ง

- 1.3) จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดย
เพียงหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
1.4) หมั่นตรวจสอบและไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มา

รบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน
2) บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มี

พื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระการเล่น
สร้างสรรค์หรือการอ่านหนังสือ เล่นต่อแท่ง ไม้ที่ต้องการมุ่งเน้น และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่
เลอะหรือเปียกต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการ
เกิดอุบัติเหตุ และ มีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

3) บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็น
หลัก มีอาศาคล้ายเทาโดยส่วนใหญ่ เช่น พลาสติก ไม้ไผ่ กระดาษ เป็นต้น และ
เหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร ต้อง เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร
ต้อง ทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในภาคเหนือ เช่น
กับดัก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

4) บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐม
พยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณี
ไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตาม
ความเหมาะสม

5) บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจาก
บริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะ
เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะอาด และความปลอดภัยเป็นหลัก

6) บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มี
บริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่
ล้างมือและแปรงสีฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้อง
อาบน้ำ จะต้องมีแสงสว่างเพียงพอ มีอาศาคล้ายเทาโดยส่วนใหญ่ ไม่ลื่น

7) ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดย
เฉลี่ย 1 แห่ง ต่อเด็ก 10 – 12 คน โดยส่วนใหญ่เหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็ก
สามารถก้าวเข้าได้ง่ายมีแสงสว่างเพียงพอ อาศาคล้ายเทาโดยส่วนใหญ่ ไม่ลื่น หากมีประตู
จะต้องไม่ใส่กอลอน หรือคุณแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควร

หากจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส่วนอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส่วนสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจตัดแปลงห้องส่วนที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลดภัยสำหรับเด็ก

8) ห้องนอนประส่งค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหาร หรือการนอน ทำนิ่งถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว ต้องมีฝ้าได้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ขึ้นบนสุดมีฝ้าได้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าได้เพดานก็ได้

9) บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายใน ภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวน และขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

10) บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร ถูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ถูกอนอนกว้าง ไม่น้อยกว่า 20.00 เซนติเมตร บันไดทุกขั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า 90.00 เซนติเมตร มีรวมตี้ย หมายสำหรับเด็กได้ทางขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17.00 เซนติเมตร เครื่องใช้ไฟฟาร์นิเกอร์ควรมีระดับความสูง และขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

2.2.1 ภายในอาคาร

1) แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือ ได้อย่างสนับสนุน เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 – 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงช่องใจ การเติบโตของเด็ก

2) เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60 - 80 เดซิเบล) อาคารควรจะตั้งอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

3) การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีกลิ่นพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศ มีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2.2.2 ภายนอกอาคาร

- 1) รั้ว ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก ควรมีทางเข้า-ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร
 - 2) สภาพแวดล้อมและผลกระทบ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอนามัย ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายน้ำอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน
 - 3) พื้นที่เด่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เด่นกลางแจ้ง เหลือไว้น้อยกว่า 2 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเด่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพื้นที่สำหรับเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เด่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ กีฬาปรับใช้ในบริเวณที่ร่วมแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน
 - 4) ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร นอกจากนี้ ควรสอนสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย
- 2.3 ด้านความปลอดภัย**
- #### 2.3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย
- 1) ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร
 - 2) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง
 - 3) ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้น ไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมีฝ้าปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้
 - 4) หลักเดี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่มีเสื่อมไม้ หรือแหลมคม
 - 5) จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พื้นมีอีกด้วย
 - 6) ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ ห้องส้วม และเก็บสาร

จำพวกเคมี ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อเด็ก หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พื้น
มีอเด็ก

- 7) ไม่มีหลุม หรือร่องน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณ
โดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม
- 8) มีระบบการล็อกประตูในการเข้า - ออกกอนกับบริเวณอาคาร
สำหรับเจ้าหน้าที่เปิด - ปิดได้ ความมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่
ประกอบอาหาร ความมีประตูเปิด - ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้
- 9) ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการ
ป้องกันด้านสุขอนามัย

- 10) มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง
มั่นคง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น การจัดแยกให้พื้นที่มีอเด็ก
เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอและด้วยตนเอง
- 11) เครื่องใช้ไฟฟาร์นิเจอร์ ความมีระดับความสูงและขนาดที่

2.3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

- 1) มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติภัยอย่างสม่ำเสมอ
- 2) มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาล
เบื้องต้น การป้องกันอุบัติภัย และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก
- 3) มีหมายเลขอ trots พัทลุง เก็บรวบรวมของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานี
ตำรวจนครบาลป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณี
เกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และความมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้
สำหรับการปฐมพยาบาลติดประแจไว้ในที่เปิดเผย
- 4) มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้

กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

3. มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการ
อบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อมกัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์
จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมาย
ซึ่งถือเป็นมาตรฐาน ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเด็กแข็งแรง ใช้ได้อย่าง

คต่องคิดว่าและประถานสัมพันธ์กัน

- 1.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 1.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมoral ใจที่ดีงาม
- 1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะดนตรีการเคลื่อนไหวและรัก

การออกกำลังกาย

- 1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 1.7 รักธรมชาติ ศรีธรรมส้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 1.8 อุ่นร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิก

ที่ดีของสังคม

- 1.9 ใช้ภาษาสื่อสาร ได้เหมาะสมกับวัย
- 1.10 มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา ได้เหมาะสมกับวัย
- 1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 2.1.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้ลงอยู่กับที่ได้รับลูกนอล

ด้วยมือและลำตัว ได้เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปทรงตามแบบได้ ใช้กรุงรีมือเดียว ได้เป็นต้น

- 2.1.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้รับลูกนอล ด้วยมือและลำตัว ได้เดินขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรง ได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยม ตามแบบได้กระลับกระวาง ไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

- 2.1.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่าง

ต่อเนื่อง ได้รับลูกนอลที่กระดอนขึ้นจากพื้น ได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้นลงบันไดสลับเท้า ได้อย่าง คต่องคิดว่า เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้น โถงที่กำหนด ใช้ กล้ามเนื้อเด็กได้ดี เช่น ติดกระดุม ผูกเชือกรองเท้า ฯลฯ

3. พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ

- 3.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่พ่อใจและได้รับคำชื่นชม กล่าวการพัฒนาจากผู้เลี้ยง เป็นต้น
- 3.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์เริ่มรู้จักซึ่นความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น
- 3.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์ อย่างเหมาะสมซึ่นความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น มีคิดตนเองเป็นศูนย์กลาง น้อยลง เป็นต้น
4. พัฒนาการด้านสังคม
- 4.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่บุคคล (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้รู้จกรอยalty เป็นต้น
- 4.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอกอยตามลำดับก่อน - หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น
- 4.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พับผ้าผูกเชือกให้รู้จักความเคราะห์ รู้จักขอบเขต เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น
5. พัฒนาการด้านสติปัญญา
- 5.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ สำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกัน ได้บอกรู้ข้อตอนของได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาก็ได้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยชน์สัมพันธ์ ได้สนในนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน จำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงทำได้ในแบบได้รู้จักใช้คำนาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างจ่าย ๆ เป็นต้น
- 5.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ จำແນกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสานเสียง 5 ได้บอกรู้ข้อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาก็ได้ตอบ/เล่าเรื่องใช้คำนาม “ทำไม” เป็นต้น
- 5.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกรู้ความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกรู้ - ศักดิ์ อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาก็ได้ตอบ - เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เรื่องเข้าใจสิ่งเป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น
6. การจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งกิจการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ดังนี้

6.1 หลักการจัดประสบการณ์

6.1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยของที่รวมและอย่างต่อเนื่อง

6.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

6.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

6.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

6.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

6.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

6.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

6.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กขึ้น คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สัมผัสห้อง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เต้น ตั้งเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหา ได้ด้วยตนเอง

6.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

6.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก เรียนรู้ร่วมกับเด็ก

6.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยายศาสตร์อุ่นชุ่น มีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

6.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีของเด็ก

6.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะ การใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

6.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

6.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

6.2.10 จัดทำสารนิเทศน์ ด้วยการรวมรวมข้อมูลเกี่ยวกับ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตรตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

7 การจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมดำเนินรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมายังเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ ซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็ก ทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการ จัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

7.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

7.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

7.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

7.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามนุ่ม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

7.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและ นอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและ กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบถ้วนทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออก กำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

8. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัด ในแต่ละวัน มีกรอบกลุ่มสิ่งต่อไปนี้

8.1 การพัฒนาภารกิจตามเนื้อหาๆ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรง

ของกล้ามเนื้อในร่างกาย การเคลื่อนไหว และความต้องการแกล่รวมถึงการใช้อวัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นอิสระ เล่นเครื่องเล่นสนาน เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะคนครีด

8.2 การพัฒนาภารกิจตามเนื้อเรื่อง เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรง

ของกล้ามเนื้อเด็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยับจับซ่อนส่อง ใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กระถาง พู่กัน ดินเหนียวฯลฯ

8.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปัญญาคุณธรรม จริยธรรม

เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในการรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประยัต์ เมตตากรุณา เอื้อเพื่อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

8.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี

แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

8.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด

สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สัมผ่าอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

8.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร

ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นุ่งปูกผึ้งให้เด็ก

รักการอ่านและบุคลากรที่แสวงล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง
หลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

8.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็ก
ได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่ง
ต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมคิดปะและคนตีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตาม
จินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อข่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เก็บน้ำบท
สมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นหิราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

9. โภชนาการสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อ
ร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหาร
ครบ 5 หมู่

4. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจาก
ชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชื่นนำให้เห็นประโยชน์
และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และ
ชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ
2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงาน
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น ระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่าง
ต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วม
จัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดี
ต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และชุมชน

3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก ให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้าน
ต่าง ๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การ
ออกไปเยี่ยมนบ้านเด็ก ฯลฯ

4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูล
ข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา
สถาบันครอบครัว เป็นต้น

5. จัดให้มีกองทุกส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานดังนี้

5.1 การสมทบทรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ

หรือองค์กรภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานพิเศษ และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามายังบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ปีพ.ศ. 2551

กรณอนันต์ (2546 : บทนำ) มีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาเด็กเล็กอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ อาศัยตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ สุขภาพดี และมีพัฒนาการสมวัย

แบบประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่นี้ สามารถนำมาใช้ประเมิน ครั้งที่ 1 ก่อนดำเนินโครงการ เพื่อประเมินส่วนขาด หรือปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดกิจกรรมหรือโครงการได้ตรงกับปัญหาและความต้องการของศูนย์เด็กเล็ก และเมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ให้ใช้แบบประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่

ประเมินเข้าครั้งที่ 2 เพื่อประเมินว่าสามารถพัฒนาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ และในระหว่างที่ดำเนินงานหากมีข้อสงสัยในการประเมินหรือต้องการข้อเสนอแนะ สามารถอ่านอ่านเพิ่มเติมได้จากแนวทางการดำเนินงานเพื่อเป็นศูนย์ต์เด็กเล็กน่าอยู่ ซึ่งมีข้อมูลทางวิชาการช่วยสนับสนุนดำเนินงานได้อย่างดี

สำนักงานสาธารณสุขอันกอห้วยเม็ก (2551 : 1) ได้จัดทำโครงการประเมินมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2551 ขึ้นและได้กำหนดแผนการดำเนินงาน โดยมีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ ได้ออกทำการประเมินตามแบบประเมินมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ปี 2551 เพื่อรับรองมาตรฐานแบบประเมิน มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ปี 2551 ตามตารางที่ 1 ดังนี้

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ มีทั้งหมด 27 ข้อ

เกณฑ์การรับรองระดับพื้นฐาน ผ่านการประเมิน 8 ข้อ

ระดับดี ผ่านการประเมิน 17 ข้อ

ระดับดีมาก ผ่านการประเมิน 26-27 ข้อ

ตารางที่ 1 เกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่

เกณฑ์การพิจารณา	การประเมิน		ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	
ด้านที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพ			
1. เด็กทุกคนได้รับการประเมินภาวะโภชนาการ โดยชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ทุก 3 เดือน			
2. อาหารที่จัดให้เด็กมีคุณค่าทางโภชนาการครบ 5 หมู่			
3. เด็กทุกคนแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันทุกวัน			
4. มีการจัดอาหารว่าที่มีคุณค่าทางโภชนาการและไม่หวานexcess			
5. เด็กทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพทุกวัน			
ด้านที่ 2 การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก			
6. เด็กอย่างน้อยร้อยละ 90 ได้รับประเมินพัฒนาการตามเกณฑ์อายุโดยผู้คุ้มครองเด็ก			
7. มีของเล่นเด็ก หนังสือนิทานเหมาะสมกับวัย และมีกิจกรรมการดำเนินงานอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง			

เกณฑ์การพิจารณา	การประเมิน		ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	
8. มีมุนการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง 9. ผู้ดูแลเด็กสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับ การเลี้ยงดูเด็ก			
ด้านที่ 3 บริการอาหารสะอาด ปลอดภัย 10. สถานที่เตรียม ปรุงอาหาร สะอาดถูกสุขลักษณะ 11. นำ้มีน้ำใช้สะอาดเพียงพอ 12. อุปกรณ์และภาชนะใส่อาหารปลอดภัยและสะอาด 13. พักเศษ ผลไม้ ต้องล้างสะอาดเนื้อสัตว์ปรุงให้สุก และมี การปอกปิดอาหารที่พร้อมบริโภคแล้ว 14. ผู้ประกอบอาหารมีสุขภาพดี แต่งกายสะอาด สุขอนามัยดี			
ด้านที่ 4 ด้านสิ่งแวดล้อม สะอาด ปลอดภัย 15. บริเวณศูนย์เด็กเด็กมีสภาพแวดล้อมภายในภายนอก อาคารสะอาดและปลอดภัย 16. ห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาดถูกสุขลักษณะ 17. พื้นที่ใช้สอยจัดเป็นสัดส่วนและเพียงพอ 18. เครื่องใช้สำหรับเด็กสะอาดและเพียงพอ 19. ตัวอาคาร มั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย 20. มีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ 21. มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอ 22. มีการป้องกันแมลงและพาหนะนำโรค 23. มีมาตรการความปลอดภัย			
ด้านที่ 5 ด้านบุคลากร 24. ผู้ดูแลเด็กทุกคนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ 25. ผู้ดูแลเด็กร้อยละ 50 ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก 26. มีอัตราส่วนการดูแลเด็กเหมาะสม			

เกณฑ์การพิจารณา	การประเมิน		ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ไม่ผ่าน	
<p>ด้านที่ 6 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนห้องอิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>27. มีส่วนในกิจกรรมต่างๆของศูนย์เด็กเล็ก</p>			

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนศิลาอาสน์ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประวัติศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนศิลาอาสน์

ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2539 โดยมีกุ่มสตรีแม่บ้านร่วมมือกับผู้ปกครองได้ประสานงานกับนายประกาบ ดอนนงคุณ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นพัฒนาการประจำตำบลคำเหมื่อดแก้ว จึงได้ขอ commonplace ขึ้นตอน วิธีการ ตลอดจนการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กที่มามาก 2 คน คือ นางร้อย ภูจานนิต และ นางวนนา ไชยแสนท้าว โดยใช้ศักดาภรณ์บ้านเป็นที่ปีดศูนย์การเรียน และจัดกิจกรรมต่างๆให้แก่เด็กและได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียน 1 หลัง จากสภาพตำบลคำเหมื่อดแก้วเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2539 และ วันที่ 8 กรกฎาคม 2539 ได้รับงบประมาณจัดสร้างเพิ่มเติมจากกรมพัฒนาชุมชนเป็นค่าอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) และในปี 2540 เป็นต้นมา ได้รับค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กจากการพัฒนาชุมชน 2 อัตรา ต่อมากรมพัฒนาชุมชนได้ถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรนริหารส่วนตำบลคำเหมื่อดแก้วเมื่อปี พ.ศ. 2546

2. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านโนนศิลาอาสน์

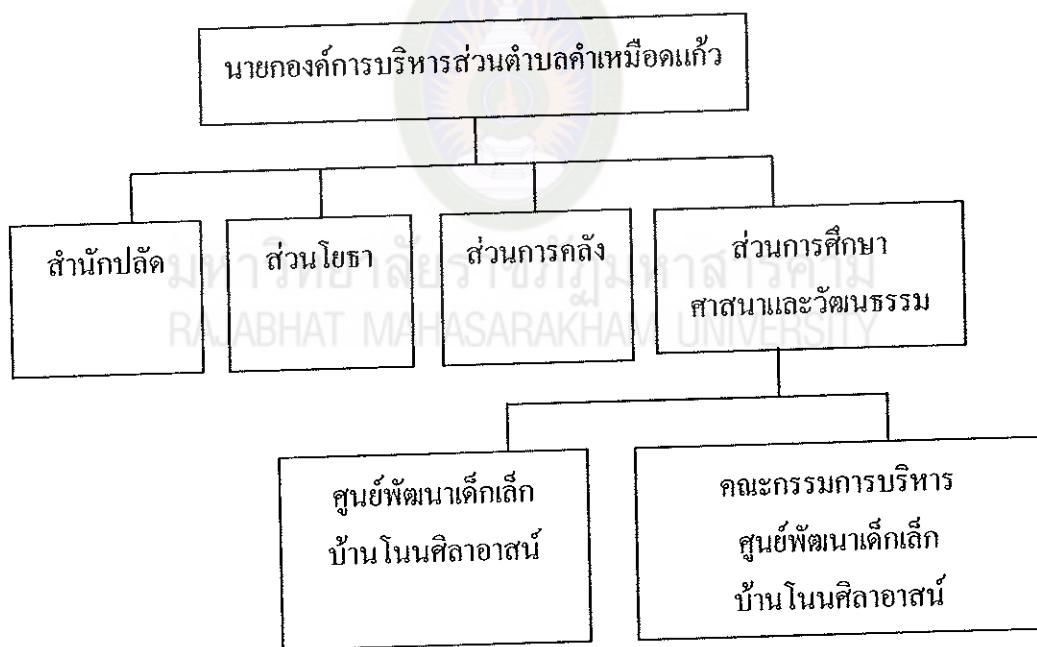
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนศิลาอาสน์ สังกัดเทศบาลตำบลคำเหมื่อดแก้ว มีเนื้อที่ 1 ไร่ เป็นที่ดินสาธารณะ ตั้งอยู่บ้านโนนศิลาอาสน์ หมู่ 2 (ติดถนนข้าวหมูบ้าน) ตำบลคำเหมื่อดแก้ว อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็ก อายุระหว่าง 3-5 ปี มีนักเรียนจำนวน 51 คน ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 คน ข้าราชการผู้รับผิดชอบงานศูนย์ฯ จำนวน 2 คน ผู้ปกครองเด็ก จำนวน 49 คน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 9 คน คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 18 คน มีคณะกรรมการหมู่บ้านละ 3 คน จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคำเหมื่อดแก้ว หมู่ 1 บ้านโนนศิลาอาสน์ หมู่ 2 บ้านคำเหมื่อดแก้ว หมู่ 3 บ้านป่ากุง หมู่ 5 บ้านหนองรัง หมู่ 8 และบ้านโนนศิลาอาสน์ หมู่ 9

3. การบริหารงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านโนนศิลาอาสน์

การบริหารงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านโนนศิลาอาสน์ ได้กำหนด พันธกิจในการบริหารงาน ไว้ดังนี้คือ

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคน ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างมีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
4. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ และ บริหารงานทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กกับชุมชน และเครือข่าย

4. รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนศิลาอาสน์

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ที่มา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนศิลาอาสน์ (2551 : 10)

5. สรุปการประเมินมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กที่เกี่ยวข้อง

ตามที่รัฐบาลได้ประกาศยุทธศาสตร์หลักในการสร้างสุขภาพและได้กำหนดเป้าหมายด้วยวัดที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อย เช่น ให้ศูนย์เด็กเล็กได้พัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จากการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านใน ศิลาราษณ์ หมู่ 2,9 อよ้ายในระดับพื้นฐานและมาตรฐานที่ 6 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อ 27 มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีเกณฑ์การพิจารณา คือ 1) มีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ เช่น ผู้ปกครองทำอาหารให้เด็ก เล่านิทาน พลิตของเล่น หรือ 2) สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์หรืองบประมาณ หรือ 3) ร่วมเป็นคณะกรรมการของศูนย์ฯ โดยพิจารณาจากรายชื่อคณะกรรมการของศูนย์ฯ หรือแผนการจัดกิจกรรมของศูนย์ฯ หรือจากการ茫然ผู้ดูแลเด็ก ซึ่งคณะกรรมการได้ให้ข้อเสนอแนะและให้คำแนะนำปรับปรุง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ควรประสานงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ห้วยเม็ก. 2551 : 3)

และสอดคล้องกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ
2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน

3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น
5. จัดให้มีกองทุกส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น
7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology)

เครสวอล (Creswell. 1994 : 184 - 189) กล่าวถึงแนวทางของการวิจัยผสมวิธี โดยเรียกกลุ่มที่นี้ว่า “Combined Qualitative and Quantitative Design” และได้นำเสนอกลุ่มของการวิจัย 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 : การวิจัย 2 ภาค (Two-Phase Design) การวิจัยรูปแบบนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยแยกเป็น 2 ขั้นตอนอย่างเด่นชัดด้วยวิธีการวิจัยต่างกัน (การเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ) และนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน โดยเอกสาร แต่ละตอนตอบคำถามวิจัยต่างประเด็นกัน โดยมีบทสรุปเพื่อเชื่อมโยงการวิจัยทั้งสองตอนนี้

รูปแบบที่ 2 : แบบนำ-แบบรอง (Dominant-Less Dominant Design) เป็นการวิจัยที่ดำเนินการด้วยวิธีการวิจัยหลักแนวทางใดแนวทางหนึ่ง เช่น ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้วิธีการ บางอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพมาเสริม เพื่อบรยายความเพื่อตรวจสอบยืนยัน หรือเพิ่มความลึกของข้อมูล ซึ่งนักวิจัยบางกลุ่มอาจเรียกว่าเป็นการใช้ในลักษณะ “ไม่ประคับ” หรือในทางตรงข้าม ได้แก่ การใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณเป็นหลัก เสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ

รูปแบบที่ 3 : แบบผสมผสาน (Mixed-Methodology Design หรือ Integrated Approach) เป็นการผสมผสาน ทั้งระดับมหภาคและจุลภาคระหว่างสองกระบวนการทัศน์และแนวทางการวิจัยในทางปฏิบัติที่เป็นการวิจัยที่ดำเนินการ ได้จาก Cresswell ได้แสดงตัวอย่างการผสานในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การนำเสนอปัญหา (ในบทนำของการวิจัย) จนถึงการสรุปผลการวิจัย ซึ่งในบางขั้นตอนอาจไม่สามารถผสมผสานกันได้เต็มที่ด้วยข้อจำกัดของความแตกต่างในกระบวนการทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

ในทศนะของการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งความสำคัญของเทคนิคไว้ Triangulation นี้ ในระดับการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลเพื่อเสริมความเชื่อถือได้ โดยจำเพาะการใช้เทคนิคนี้เป็น 4 ลักษณะ คือ (Patton, 1990 : 464 - 466)

1. ต่างวิธี (Methods Triangulation) การวิจัยที่ใช้วิธีรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธี เพื่อตรวจสอบยืนยันซึ่งกันและกัน

2. ต่างแหล่งข้อมูล (Triangulation of Sources) การวิจัยที่มีการใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งภายใต้วิธีการเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์คนต่างกลุ่มต่างสถานะในเรื่องเดียวกัน เป็นต้น

3. ต่างผู้วิเคราะห์ (Analyst Triangulation) การวิจัยที่ใช้นักวิจัยหลากหลาย (ต่างทัศนะต่างภูมิหลัง ต่างสาขา) เพื่อตรวจสอบและมีคราฟท์ข้อมูล/ข้อกันพบ

4. ต่างทฤษฎี/แนวคิด (Theory/Perspective Triangulation) การวิจัยที่ใช้ทฤษฎี แนวคิดมากกว่า 1 แนวในการศึกษา/ให้ความหมายแก่ผู้วิเคราะห์ได้

วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methodology) เป็นการวิจัยในแนวทางแบบผสานวิธี ซึ่งเป็นการผสานวิธีคิดและระเบียบวิธีเชิงปริมาณ ใช้การสังเกตกิจกรรม การร่วมกิจกรรมในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะๆ จากนักวิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโครงการและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้กำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบและภาคีที่ดำเนินงานโครงการนี้ในพื้นที่ปฏิบัติการด้วย (แนวรัตน์ พลายน้อย. 2549 : 3)

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เป็นการออกแบบแผนการวิจัยที่จุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายประการดังนี้ (วิโรจน์ สารรัตน์. 2545 ก : 13)

1. เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า ให้เพิ่มความเชื่อมั่นในผลของการวิจัย
2. เพื่อเป็นการเสริมให้สมบูรณ์หรือเติมให้เต็ม เนื่อง ตรวจสอบประเด็นที่ซ้ำซ้อน หรือประเด็นที่แตกต่างของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นต้น
3. เพื่อเป็นการเริ่ม เนื่อง ค้นหาประเด็นที่ผิดปกติ ประเด็นที่ผิดธรรมชาติ ประเด็นที่ขัดแย้งหรือทศนัชไหม่ฯ เป็นต้น
4. เพื่อเป็นการพัฒนา เนื่อง นำเอาผลจากการศึกษาในขั้นตอนหนึ่งไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับในอีกขั้นตอนหนึ่ง เป็นต้น
5. เพื่อเป็นการขยายให้งานวิจัยมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) จำแนกเป็นสองลักษณะ คือ การประยุกต์ลักษณะเดี่ยว (Single Application) และการประยุกต์ลักษณะพหุ (Multiple Application) โดยการสมนับนักศึกษาในขั้นตอนการวิจัย ซึ่งกระบวนการทัศน์การวิจัยที่ใช้อาจเป็นเชิงปริมาณ แต่การรวบรวมข้อมูลอาจอาจเป็นเชิงคุณภาพ หรือในทางกลับกันหรือข้อมูลที่รวมรวมมาอาจเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่อาจวิเคราะห์ให้เป็นเชิงปริมาณ ด้วยการปรับข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นเชิงปริมาณหรือข้อมูลเชิงปริมาณ แต่วิเคราะห์ให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการปรับข้อมูลเชิงปริมาณให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

1. กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ AIC (Appreciation Influence Control)

การพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการเปิดโอกาสให้บุคคล และผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนิน กิจกรรมพัฒนา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น กระบวนการ AIC จะช่วยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน และการตัดสินใจ ร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน สร้างการยอมรับ ความ

รับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนเกิดความต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความสำเร็จสูงจาก ประสบการณ์ในการพัฒนา มีข้อสรุปที่ได้จากการนำเสนอกระบวนการนี้มาใช้ (ธีระพงษ์ แก้วหัวเราะย์. 2545 : 2-12) ได้กล่าวไว้ว่า ซึ่งพบว่า

1. กระบวนการ AIC ช่วยให้ประชาชน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนห้องถิ่นมากขึ้น

2. การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ

ประชาชนโดยเฉพาะผู้รู้ กลุ่มคนจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้หญิงและเยาวชน เข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด กำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดสรรงบประมาณ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการรวมพลังเชิงสร้างสรรค์

3. ประชาชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของห้องถิ่นกิจกรรม โครงการ ผลของการพัฒนา และความเป็นเจ้าของชุมชนห้องถิ่น ทำให้เกิดความมีพลัง รู้สึกศักยภาพในการพัฒนา

4. องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเรียนรู้ที่จะเข้าร่วมมือกันในการพัฒนาอย่างประสานสอดคล้อง นับได้ว่าเป็นกระบวนการ AIC ช่วยให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ มีส่วนร่วมและเสริมพลังของชุมชนห้องถิ่น ใน การพัฒนากระบวนการ AIC เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำางร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม ได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความต้องการ ข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อให้การแก้ไขปัญหา และพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน ห้องถิ่น เพราะกระบวนการ AIC มีขั้นตอนสำคัญ คือ

4.1 ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation : A) คือขั้นตอนการเรียนรู้ และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ จะเปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดเห็นของสมาชิกโดยใช้การครุภูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ดำเนินไปปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพื้นประสงค์ในการพัฒนาฯ ต้องการอย่างไร โดยการคาดการมีความสำคัญ คือ

4.1.1 การคาดการณ์ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการ การคิดวิเคราะห์จนสรุปมาเป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถูกนัดในการเขียนสามารถสื่อสารได้

4.1.2 ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิด และพูดเพื่อขอข้อเสนอ ตนเอง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการ เปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่เคยกล้าพูดให้มีโอกาสนำเสนอ

4.1.3 การรวมภาพของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วย ให้มีความง่ายต่อการรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และส่วนร่วมในการสร้างภาพเพื่อประสงค์ของกลุ่ม

4.1.4 จะช่วยเสริมสร้างบรรยายการประชุมให้มีความสุข และเป็น กันเองใน บางครั้งผู้เข้าร่วมประชุมนักมองว่าการเขียนภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น วิทยากร กระบวนการ จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและนำเสนอด้วย ฯ เกี่ยวกับการวางแผน การ ละลายพฤติกรรมกลุ่ม หรือการคาดการณ์เพื่อการแนะนำตนเอง หรือคาดการณ์ที่ตนเองชอบ ไม่ ชอบมาใช้จุนเครื่อง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

4.2 ขั้นตอนการสร้างแนวการพัฒนา (Influence : I) คือ ขั้นตอนการหา วิธีการ และเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพเพื่อประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกัน กำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อ กำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญ ของกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

II : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม ภาพเพื่อประสงค์

12 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ คือ

1. กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้โดย ตัวเอง
2. กิจกรรม หรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการ สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่
3. กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ดำเนิน ไม่สามารถดำเนินการ ได้เอง ต้องการความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่นทั้งภาครัฐ และเอกชน

4.3 ขั้นตอนการสร้างแนวปฏิบัติ (Control : C) คือยอมรับและทำงาน ร่วมกันโดยนำเสนอโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะ รับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรม ประกอบด้วย

C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม คือ

1. รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการที่ก่อตุ้ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้ เอียงกายให้ความรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน
2. กิจกรรม โครงการที่ชุมชน หรือองค์กรชุมชนเสนอขอรับการ ส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่ทำงานหรือสนับสนุนชุมชน
3. รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และ ประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

การวางแผนแบบมีส่วนร่วม หรือ AIC ย่อมาจาก Appreciation Influence Control เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์การ หรืออีกนัยหนึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นกระบวนการทัศน์ ใหม่ในการพัฒนาเทคนิคการระดมความคิด โดยใช้กระบวนการ AIC ที่นำมาใช้กันอย่าง แพร่หลาย และได้ผลดี มีผลให้เห็นอย่างชัดเจนใน 2 ด้าน ด้านที่หนึ่ง ก่อให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ของคน ด้านที่สอง การเรียนรู้เกิดขึ้นระหว่างประชุมวางแผน ผู้เข้าประชุมจะเกิดการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน รู้จักอุดลั้นใช้หลักประสบการณ์กับคนอื่น ยอมรับความ คิดเห็นที่แตกต่างกัน รู้จักอุดลั้นใช้หลักประเมินประเมินด้วยเหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน

กระบวนการ AIC หรือการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ได้มีนักพัฒนาหลายท่าน ให้แนวคิดไว้วังนี้

ประเวศ วงศ์ (2540 : 11) กล่าวว่า กระบวนการ AIC มีการใช้สมองทั้งซัก ซ้าย และซักขวา มีการใช้ธรรมะ วิทยาศาสตร์ และการบริหารจัดการ กล่าวคือ ใช้วิธีการอัน เป็นองค์รวม (Holistic Method) และสิ่งที่เป็นองค์รวม (Holism) การรับฟังคนอื่นและเห็น คุณค่าของคนอื่น ต้องการธรรมะอย่างยิ่ง คือต้องใช้ทั้งมตตา กรุณา อุเบกษา ขันติ ஸรัจจะ ซึ่งมุทิตาคีคือ Appreciation นั่นเอง เมื่อใช้มาก็ทำให้เกิดความสุข และพลังสร้างสรรค์ใน องค์กร ดังนั้นวิธี AIC จึงเป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วย ที่มีการเจริญสมาธิ (Meditation) อิ่งทำ ให้ AIC ได้ผลยิ่งขึ้น และมีความดีมีค่าในธรรมะ และผลของการปฏิบัติธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

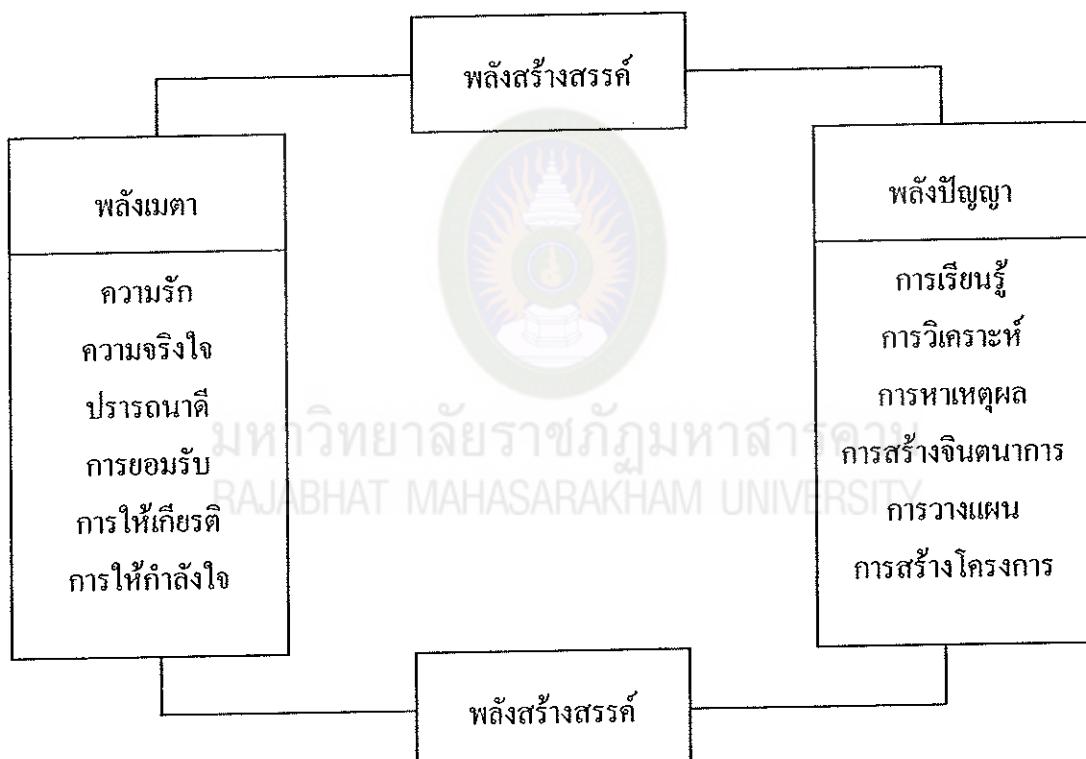
ศักดิ์ชัย สิกขา (2544 : 7) ได้ให้แนวคิดว่า

A = ความพอใจ เป็นลักษณะการเตรียมประชุมโดยมีกรอบงาน หรือ กำหนดงานที่จะทำ

I = อิทธิพล เป็นลักษณะการประชุมการปฏิบัติการ โดยพิจารณาแลือกทำ ส่วนที่สำคัญร่วมกัน

C = การควบคุมเป็นลักษณะหลังการประชุม แล้วลงมือทำ และประเมินผล เพื่อตอบสนองกรอบงานที่ตั้งไว้

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2541 : 25) เป็น 1 ใน 6 คนแรกที่ไปศึกษาโดยตรง จาก ดร.บีลล์ สันทิ และสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ของคน กลุ่มคน และองค์การในสังคมนี้ นิสานมพลังช้อนกันอยู่ 3 ระดับ “ได้แก่ سانามพลังควบคุม เป็นสานามพลังที่ตัวเราสามารถ ควบคุมจัดการ ได้ สำนัมพลังกระบวนการ เป็นการส่งพลังกระบวนการระหว่างตัวเรากับผู้อื่น และสานาม พลังเข้าใจ เป็นการที่เราสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับองค์รวม

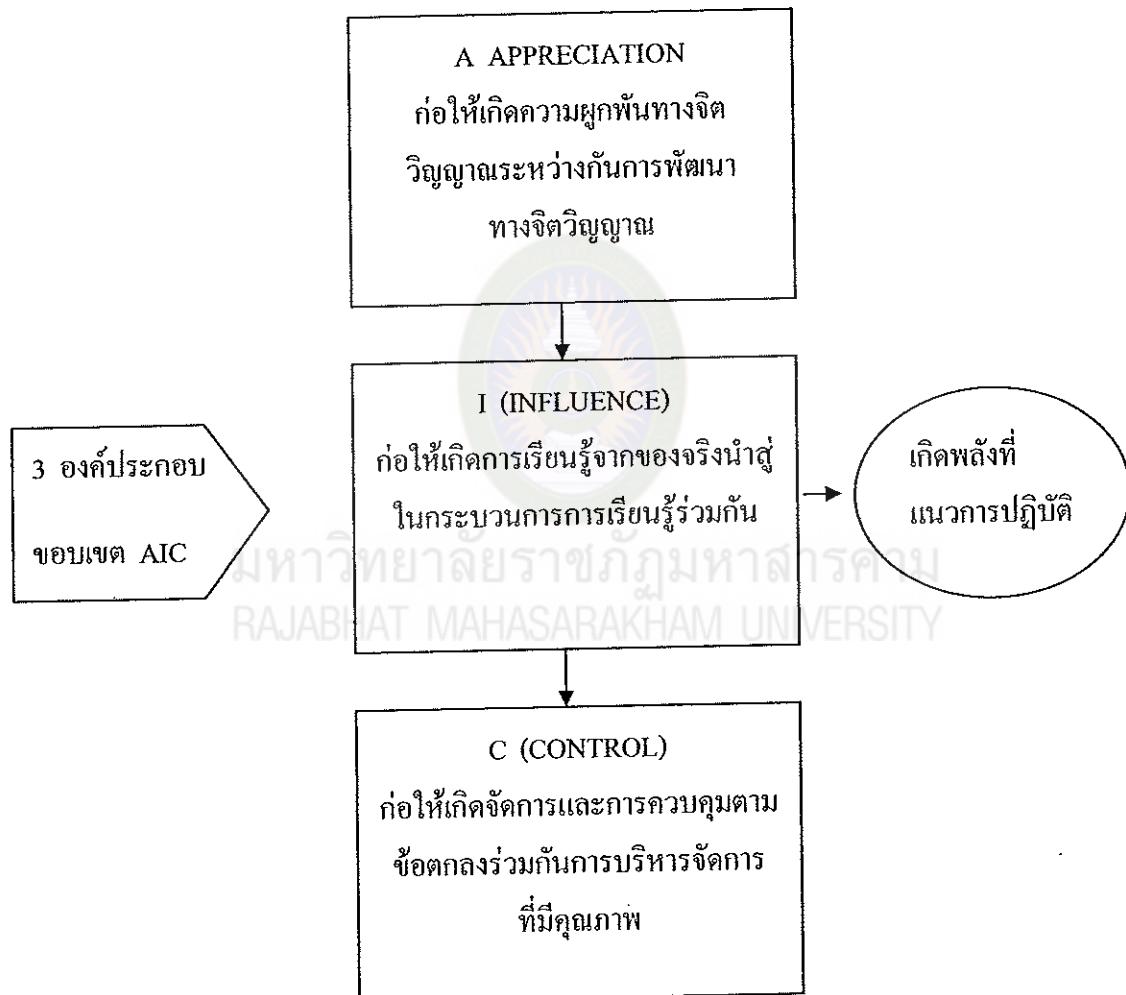
แผนภูมิที่ 3 บ่อเกิดแห่งพลังสร้างสรรค์

ที่มา : ศักดิ์ชัย สีกษา (2544 : 8)

AIC เป็นเครื่องมือที่มีคนไทยได้พยากรณ์ค้นคว้าวิธีการ โดยพัฒนา และวิจัย มากกว่า 50 ปี มีการทดลองใช้และมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ มุ่งที่จะส่งเสริมให้คนมีความรัก

กัน และเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีจุดประสงค์เพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้าง พลังงานคน (ทุกระดับ) และสนับสนุนให้เป็นไปได้มีอัตร率แต่ละคนตั้งใจทำ

AIC มีกระบวนการในการดำเนินงาน 3 องค์ประกอบ 7 ขั้นตอน โดยทุก องค์ประกอบจะมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และเป็นไปโดยธรรมชาติ มีความ สอดคล้องกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดความกระตือรือร้นในกิจกรรมตลอดเวลา วิทยากรเป็น หัวใจสำคัญที่จะทำให้ทุกขั้นตอนของกิจกรรมมีความหมาย ดังภาพที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วม อิ่งสร้างสรรค์ (AIC) (ศักดิ์ชาย สิกขา. 2544 : 34) ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แผนผังกระบวนการมีส่วนร่วมอิ่งสร้างสรรค์ (AIC)

ที่มา : ศักดิ์ชาย สิกขา (2544 : 34)

ทั้ง 3 องค์ประกอบในกระบวนการ AIC เป็นความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยยึดผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเป็นศูนย์กลาง ความคิดเห็นของทุกคนมีความสำคัญ และมีความหมายต่อการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเกิดการพัฒนาทุกคนประ oranation

การดำเนินการประชุมแบบมีส่วนร่วม

การดำเนินการประชุมในแต่ละองค์ประกอบ มีขั้นตอนและแนวปฏิบัติ ดังนี้
(ศักดิ์ชาย สิกขา. 2544 : 34-42)

องค์ประกอบที่ 1 คือ A = Appreciation

เป็นการใช้วิารณญาณทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้การยอมรับ และชื่นชมคนอื่น

ขั้นตอนที่ 1 (A1) สภาพปัจจุบันที่รับรู้

สำรวจสภาพเป็นจริง (ในปัจจุบัน) (The Reality)

1. วิเคราะห์ท่อนความเป็นจริงตามที่ตนมองเห็น

(ในระยะเวลาแฝ่่นเด็ก)

2. แลกเปลี่ยนความเห็น (อธิบายภาพ) ในกลุ่มเล็ก

2.1 ให้เกียรติความรัก ความเป็นมิตร เห็นคุณค่า

2.2 เข้าใจ เห็นใจ กรุณา

2.3 ถามได้แต่ไม่วิจารณ์

2.4 ให้โอกาสทุกคนพูดเท่าที่ยอมกัน ไม่ครอบงำ

2.5 สรุปให้เป็นภาพเดียว (ในระยะเวลาแฝ่่นใหญ่)

2.6 มีประชาชน เลขา ผู้เสนอตามที่เห็นสมควร

3. นำเสนอในกลุ่มใหญ่ (ยังคงถ้าได้แต่ไม่วิจารณ์)

3.1 การยอมรับ ให้เกียรติ

3.2 ความพอใจ เห็นคุณค่า

ขั้นตอนที่ 2 (A2) สภาพที่ประ oranation ในอนาคต

1. แต่ละคนคาดการณ์แสดงความมุ่งหวัง อนุโลมให้มีตัวหนังสือประกอบได้ แต่มีข้อคิดที่เป็นรูปธรรม เป็นไปได้

1.1 แลกเปลี่ยนความคิด (อธิบาย) ในกลุ่มเล็ก

1.2 ยังคงให้เกียรติ ความรัก ความเป็นมิตร เห็นคุณค่า

- 1.3 ยังคงด้วยการวิจารณ์ ให้โอกาสเท่าเทียมกัน ไม่กรอบจำ
2. สรุปให้เป็น “ภาพแห่งความหวัง” ภาพเดียว (ในแผ่นกระดาษใหญ่) นำเสนอในกลุ่มใหญ่ อาจตั้งคณะกรรมการตัวแทนกลุ่ม

2.1 วิสัยทัศน์ (Vision) / พันธกิจ (Mission)

2.2 คำวัญ / คำประพันธ์

2.3 สัญลักษณ์ / โลโก้

2.4 นำข้อเสนอต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

องค์ประกอบที่ 2 คือ I = Influence Positive Thinking

เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กำหนด
ยุทธศาสตร์ ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ ร่วมสร้างอุดมการณ์ด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 3 (II) กำหนดแนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จตามที่

บรรณาดา

คิดค้นวิธีการสำคัญ (ยุทธศาสตร์) ซึ่งจะทำให้ได้สภาพที่มุ่งหวัง

1. แต่ละคนคิด “ยุทธศาสตร์” (Strategies) ตามลำพังให้ได้

ประมาณ 1-3 ครั้ง

1.1 เพียน “ยุทธศาสตร์” ลงบนกระดาษย่อยแผ่นละ 1 ชิ้น

1.2 อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็ก

1.3 คัดเลือก ยุทธศาสตร์ ที่เห็นว่าดีที่สุดประมาณ 3-5 ชิ้น

1.4 แต่ละ “ยุทธศาสตร์” อาจมี “ยุทธศาสตร์ย่อย”

(มาตรการ) พ่วงไปด้วยมากกว่า 1 ชิ้น

2. อภิปรายแลกเปลี่ยน กันได้ เพื่อหาข้อดีที่มีเหตุผล กลุ่มพอใจมาก

ที่สุด ยอมรับมากที่สุด

2.1 กลุ่มเล็กนำข้อสรุป (ยุทธศาสตร์ 3-5 ชิ้น พร้อม

มาตรการพ่วง) เสนอกลุ่มใหญ่

2.2 แต่ไม่ถึงเรื่อง ความรัก ความเป็นมิตร และความเห็น

เชิงบวก (Positive Thinking) เพื่อสร้างสรรค์ยุทธศาสตร์ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 (I2) การวิเคราะห์แนวทางสู่ความสำเร็จตามสภาพที่

บรรณาดา

กลุ่มศึกษาผลกระทบ และความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติจริง

1. มีความสัมพันธ์กันเชิงสมดุล
2. ปฏิบัติได้โดยกลุ่มผู้เข้าสัมมนา
3. ส่งผลต่อสภาพความมุ่งหวัง/ที่ปรารถนา
4. ปฏิบัติได้โดยไม่ขัดแย้งกับนโยบายหลัก
5. คัดเลือกยุทธศาสตร์ที่เข้าถึงเงื่อนไข 1-3

องค์ประกอบที่ 3 กือ C = Control

ยอมรับ และร่วมกันทำงานเป็นทีม โดยนำยุทธศาสตร์มากำหนดเป็น

แผนปฏิบัติการอย่างละเอียด

ขั้นตอนที่ 5 (C1) เที่ยวนแผนปฏิบัติการ

แผนดำเนินการ (แผนปฏิบัติการ)

1. นำ “ยุทธศาสตร์” แต่ละข้อพร้อมด้วย “มาตรการพ่วง” มาทำ “แผนดำเนินการ” (Action Plan)

2. แสวงหาผู้รับผิดชอบ โดยแบ่งกลุ่มและลงชื่อตามความ

สมัครใจว่าจะร่วมจัดทำแผนงานในมาตรการใด

3. นำเสนอ “แผนดำเนินงาน” ในที่ประชุมใหญ่

ตัวอย่างหัวข้อสำหรับการเที่ยวนแผนดำเนินงาน

1. ชื่อยุทธศาสตร์ หรือมาตรการ หรือโครงการ (ทำอะไร)

2. หลักการ และเหตุผล

3. เป้าหมายหรือผลที่มุ่งหวัง (ทำเพื่อให้ได้ผลอะไร)

4. วิธีดำเนินการ (ทำย่างไร)

5. กำหนดเวลา (ทำเมื่อใด)

6. ค่าใช้จ่าย และแหล่งเงิน (จะใช้เท่าไร เอามาจากไหน)

7. ประมาณการรายรับ (ถ้ามี) (จะมีรายรับหรือไม่ เท่าไร)

8. ผู้รับผิดชอบที่สำคัญ (ใครเป็นคนสำคัญที่คุ้มครองนี้)

9. ผู้ให้ความร่วมมือ (ใครต้องเข้ามาให้ความร่วมมือ)

10. อื่น ๆ (มีอะไรที่ควรพูดถึงอีกบ้าง เช่น วิธีติดตามผล วิธี

ประเมินผล อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น และวิธีป้องกัน ฯลฯ

หมายเหตุ อาจเพิ่ม ลด เปลี่ยนแปลง หรือจัดรูปแบบการเขียนได้
ตามสมควร หรือความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 6 (C2) หาข้อมูลและสัญญาใจ

ที่ประชุมกลุ่มใหญ่อภิปรายให้ได้ข้อมูลของแผนการดำเนินการ

1. ร่วมพันธสัญญา
2. สรุปผลการสัมมนา
3. คงใจปณิธาน

ขั้นตอนที่ 7 (C7) ติดตามผลและให้การสนับสนุน

การจัดประชุมเพื่อให้การซึมเชย เพยแพร่องค์กรและ การให้ความช่วยเหลือ เมื่อมีปัญหาที่ต้องร่วมแก้ไข ทั้งนี้อาจมีที่ปรึกษาอยแนะนำ

บันได 3 ขั้น คือ องค์ประกอบทั้ง 3 ของกระบวนการ AIC ที่จะนำกิจกรรมสู่ความสำเร็จในการพัฒนาฯ พื้นฐานสำคัญของ “คน” ก็คือ ความเมตตา ความเห็นอก ใจ ความแต่ต่างทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม สังคม และอื่นๆ อีกหลายประการที่วิทยากร / ผู้นำการประชุมต้องคำนึงถึง การนำกระบวนการ AIC ไปใช้ จึงจำเป็นต้องมีการประยุกต์เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และบรรยายกาศของการประชุมที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความรัก และผูกพันในองค์การ

ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การประชุมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) ประสบความสำเร็จได้

1. การจัดประชุมกระบวนการ AIC นี้ “เน้นความเป็นกระบวนการ” จะดำเนินการขั้นตอนหรือสถาบันขั้นตอนไม่ได้ เน้นการระดมความคิด และสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันให้ความสำคัญกับการตัดสินใจ การกำหนดอนาคตร่วมกัน และเน้นการสร้างพลังความคิด วิเคราะห์ และเสนอทางเลือก ในการพัฒนาและพัฒนาความรัก ความเอื้ออาทร การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรอันเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา

2. การศึกษาและเตรียมชุมชน

2.1 การศึกษาชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ การทราบความสามารถ ศักยภาพของกลุ่ม สภาพการพัฒนาฯ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ เป็นข้อเท็จจริง ในการกำหนดอนาคตทางเลือก รวมทั้งกล่าววิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการประสานความร่วมมือ

2.2 การเตรียมชุมชนเพื่อทำให้กู้่มต่างๆ ในชุมชน ประชาชนเข้าใจและส่งผู้แทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกู้่ม เข้าร่วมประชุมรวมทั้งการพิจารณาเพื่อการกระจายโอกาสให้กู้่มต่างๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กู้่มตัวเรี่ย เด็ก คนจนผู้ประสบปัญหาต่างๆ เป็นต้น

3. วิทยากรกระบวนการที่เข้าใจขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C มีประสบการณ์ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องในการประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ เกษพะหน้าสามารถไก่ล่อกลีบ หรือมีวิธีการในการจัดการกับความขัดแย้ง ที่เหมาะสมในกรณีที่อาจเกิดขึ้นโดยสามารถทำหน้าที่

3.1 เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม และสรุปผล

3.2 สร้างบรรยายกาศในการประชุม เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วมประชุม

ประชุม

3.3 ควบคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตาม

กระบวนการ

3.4 สรุปความเห็นที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมประชุม โดยไม่สอดแทรกความเห็น หรือทัศนะของตนเองลงไป

3.5 ในกรณีที่มีข้อถกเถียงระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเกิดความต้องการปกป้องผลประโยชน์ของคนเอง ผู้ดำเนินการประชุมต้องทำหน้าที่ไก่ล่อกลีบ และหาข้อบุคคลาให้ได้

3.6 วิเคราะห์และสังเกตบรรยายกาศในการประชุม สำหรับจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม อาจมีเพียงคนเดียว ก็ได้เป็นผู้นำ การประชุม ซึ่งจะมีข้อดี คือ กระบวนการประชุมเป็นเอกภาพมากกว่า แต่หากไม่มั่นใจในการดูแลบรรยายกาศการประชุม น่าจะจัดคณะกรรมการช่วยโดยแบ่งหน้าที่เป็น

3.6.1 ผู้จัดการประชุม ดูแลจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ การลงทะเบียน อาหาร เครื่องดื่ม

3.6.2 ผู้นำการประชุม

3.6.3 ผู้จัดกิจกรรมเกณฑ์ สร้างบรรยายกาศ เพื่อคลายพฤติกรรม คลายเครียดและการนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณะ

3.6.4 ผู้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ทั้งนี้คือจะต้องทำความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการให้ตรงกัน สอดรับกัน

**รายละเอียดขั้นตอน กระบวนการ A-I-C กับประสบการณ์ที่นำไปใช้ขั้นเตรียมการ
ได้แก่**

1. การศึกษาชุมชน เพื่อให้ทราบประวัติการพัฒนา โครงสร้างทางสังคม
ปัจจัยพื้นฐาน แหล่งทรัพยากรของหมู่บ้าน โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่แล้วในรายงานการสำรวจของ
ราชการ การพูดคุยกับชุมชน การสำรวจ
2. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
ประมาณ 30 - 50 คน โดยการสอบถามกลุ่มต่างๆ และผู้นำของหมู่บ้าน
3. การเขียนงบประมาณที่ต้องการ ต่อผู้นำและกรรมการหมู่บ้าน และขอความเห็นในการ
จัดทำงบประมาณ ให้สะควรราบรื่นทุกฝ่าย
4. การเตรียมตัวของผู้นำการประชุม เพื่อดำเนินการประชุมให้ราบรื่น
5. การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุม ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์

เครื่องเขียน การจดบันทึกต่างๆ

Control	C-2.2 เสนอแผนการปฏิบัติการ	กลุ่มใหญ่
	C-2.1 ทำแผนปฏิบัติการ	กลุ่มสนใจ
	C-1 เลือกแนวทางที่สมควรใจจะทำ	รายบุคคล
Influence	I-2 วิเคราะห์จำแนกขัดลำดับแนวทางสู่ วิสัยทัศน์	กลุ่มใหญ่
	I-1 แนวทางสู่วิสัยทัศน์ร่วม	กลุ่มย่อย
Appreciation	A-2.2 วิสัยทัศน์	กลุ่มใหญ่
	A-2.1 เป้าหมายอนาคตที่ pragmatism	กลุ่มย่อย
	A-1.2 นำเสนอให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน	กลุ่มใหญ่
	A-1.1 เข้าใจสภาพ/สถานการณ์ปัจจุบัน	กลุ่มย่อย
	A-0 เข้าใจดีดีบทบาททวนสถานการณ์	กลุ่มใหญ่

แผนภูมิที่ 5 ขั้นตอนการจัดประชุมและปฏิบัติการตามกระบวนการ A-I-C

ที่มา : ศักดิ์ชัย สิกขา (2544 : 40)

Appreciation (วันที่ 1 ของการประชุม)

A - 0 เข้าใจดีดีบทบาททวนสถานการณ์

เพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน การทบทวนสถานการณ์ที่ผ่านมา จะช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพ ปัจจุบัน และอนาคตชัดเจนขึ้น วิทยากร ผู้ร่วมให้ประสบการณ์เพิ่มเติม ซึ่งกิจกรรมนี้ ถือเป็นกิจกรรมอุ่นเครื่อง ก่อนเข้าสู่กระบวนการ A - 1

A - 1.1 เข้าใจสภาพ/สถานการณ์ปัจจุบัน (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อย คาดภาพลงบนแผ่นกระดาษจากมุมมองของตนเอง กลุ่มย่อยอาจใช้ปากกา ดินสอ หรือปากกาสี ตามที่สะดวก กลุ่มผู้หญิงล้วน กลุ่มผู้ชายล้วน กลุ่มผู้นำล้วน กลุ่มข้าราชการ ให้เวลาคาดภาพประมาณ 10-15 นาที

2. สมาชิกแต่ละคนเล่าภาพของตน สมาชิกคนอื่นตั้งใจฟัง และสอบถามได้ แต่ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้รับฟังรับรู้ จริงๆ ข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นอย่างเต็มที่

3. ทุกคนนำภาพของตัวเองรวมรวมน้ำเสียง แล้วช่วยกันเติมให้ เป็นภาพรวมเพียงภาพเดียวของกลุ่ม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม และยอมรับความคิดซึ่งกันและกัน วิทยากรพยายามกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันวาดภาพ

A - 1.2 นำเสนอให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน (30 นาที)

ผู้แทนกลุ่มน้ำเสียง อภิปรายความหมายพร้อมของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอื่นจะซักถามหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม วิทยากรควรช่วยตั้งคำถาม เพื่อให้การอธิบายชัดเจนขึ้น

A - 2.1 เมื่อยอนภาคที่ประณญา (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยคาดภาพจินตนาการถึงภาพชุมชน สภาพที่ตนเองอยากเห็นอนาคต ให้เวลาคาดภาพ 10 - 15 นาที

2. แต่ละคนเล่าถึงภาพของตน แล้วจึงนำภาพของทุกคนมารวมกันเป็นภาพเดียว โดยช่วยกันต่อเติม ให้เป็นภาพเดียวของกลุ่ม ให้สมบูรณ์

3. นำเสนอภาพรวมของแต่ละกลุ่ม โดยให้มีผู้แทนกลุ่มคนใหม่นำเสนอ

A - 2.2 วิถีทัศน์ (75 นาที)

1. วิทยากรนำภาพของทุกกลุ่มมาให้กลุ่มพิจารณาเลือกภาพใดภาพหนึ่ง เพื่อต่อเติมให้เป็นภาพตัวแทนของอนาคตที่ต้องการของกลุ่มทุกๆ กลุ่ม

2. คัดเลือกอาสาสมัครช่วยกันเพิ่มเติมภาพ สมาชิกช่วยกันนบกความต้องการเพิ่มเติม การรวบรวมภาพของทุกกลุ่ม ให้เป็นภาพเดียวกัน เป็นขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้สร้างทิศทางไปสู่อนาคตร่วมกัน เป็นภาพเดียวกัน รู้สึกเป็นเจ้าของความคิดร่วมกัน วิทยากรกระตุ้นให้แต่ละคนในใจไว้ว่า ถ้าจะให้เป็นจริงตามภาพจะทำย่างไรบ้าง

Influence (วันที่ 2 ของการประชุม)

I - 1 แนวทางสู่วิสัยทัศน์ร่วม

1. วิทยากร ทบทวนวิสัยทัศน์ร่วมและให้โอกาสสมาชิกปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์
2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยเขียนแนวทาง กิจกรรม ลักษณะ โครงการบนแผ่นกระดาษ เพื่อให้เสนอให้กับกลุ่มย่อยพิจารณา ให้เวลาคิดส่วนตัว 10-15 นาที
3. แต่ละคนนำเสนอแนวทาง โดยใช้แจงเหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์
4. รวบรวมข้อมูลแต่ละคนขัดเป็นหมวดหมู่ โดยต้องเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดหื่นพ้องต้องกันว่าเป็นข้อเสนอของกลุ่ม
5. ผู้แทนกลุ่มน้ำเสนอสมาชิกกลุ่ม ร่วมกันซักถามให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

I - 2 วิเคราะห์จำแนกจัดลำดับแนวทางสู่วิสัยทัศน์ (90 นาที)

1. พิจารณาแนวทาง กิจกรรมแต่ละข้อ โดยจัดลำดับความสำคัญ ความต้องการ การเกือบหนุนจากคน องค์กรใด ที่เห็นว่าสำคัญ และควรดำเนินถึงความสำเร็จในการปฏิบัติ
2. ผู้แทนกลุ่มคัดเลือก จัดกิจกรรมไว้เป็นประเภท โดยรวมกิจกรรมที่เหมือนกัน ไว้ด้วยกัน และจัดประเภทกิจกรรม ที่สมาชิกทำได้เอง กิจกรรมที่ร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรในห้องถัง กิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากองค์กรนอกห้องถัง
3. เมื่อแยกประเภทแล้ว แต่ละคนพิจารณาว่า หากมีทรัพยากรจำกัด จะเลือกโครงการใดที่คิดว่าสำคัญที่สุด 3-5 กิจกรรม โดยเปลี่ยนลำดับบนกระดาษแล้ว รวมคะแนน กิจกรรมที่ได้คะแนนมากที่สุด ให้เป็นลำดับหนึ่ง

Control

C-1 เลือกแนวทางที่สมควรจะทำ

1. กิจกรรมที่สามารถทำได้เอง สมาชิกตัดสินใจเลือกที่จะทำ โดยลงชื่อในกระดาษของแต่ละกิจกรรม แบ่งกลุ่มย่อยตามกิจกรรมที่สมาชิกลงชื่อไว้
2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันขององค์กรอื่นๆ สมาชิกร่วมกันเสนอ มองหมายให้บุคคล หรือกลุ่มดำเนินการ ประสาน ติดตาม หรือยื่นข้อเสนอ

C - 2.1 ทำแผนปฏิบัติการ

1. จัดทำแผนปฏิบัติการที่ทำได้เอง โดยนำแนวทางกิจกรรมต่างๆที่จำแนกกลุ่มไว้แล้วมาทำแผนปฏิบัติการ โดยตอบคำถาม ดังนี้

Q ทำอะไร (ชื่อโครงการ)

Q ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับหรือเกิดขึ้น)

Q ทำอย่างไร (กิจกรรม วิธีดำเนินการ)

Q ต้องใช้ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณเท่าใด

Q ทำที่ไหน (สถานที่จะดำเนินการ)

Q ทำเมื่อไหร่ (วัน เวลาที่จะดำเนินการ)

Q ใครบ้างจะทำช่วย

Q ใครรับผิดชอบ (ผู้ดูแล ประสานงาน)

2. กิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรอื่น นำมาทำแทนโดย

ตอบคำถาม ดังนี้

Q ทำอะไร (ชื่อโครงการ)

Q ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ/เกิดขึ้น)

Q ประสานงานกับหน่วยงานอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร

Q ใครเป็นผู้ประสานงาน ติดตามความก้าวหน้า

ตัวอย่างหัวข้อเขียนแผนปฏิบัติการ

1. ทำอะไร (ชื่อโครงการ)

2. หลักการและเหตุผล (ทำไมต้องทำ)

3. วัสดุประสงค์ (ทำเพื่อให้ได้อะไร)

4. เป้าหมาย (ผลที่คาดหวัง)

5. วิธีดำเนินการ (ทำอย่างไร)

6. กำหนดเวลา (ทำเมื่อไร ถึงเมื่อไร)

7. ค่าใช้จ่ายและแหล่งเงิน (ใช้เงินเท่าไร จากไหนบ้าง)

8. ประมาณการรายรับ (ถ้ามี จะมีรายรับหรือไม่ คาดว่าจะได้เท่าไร)

9. ผู้รับผิดชอบ (ใครเป็นคนสำคัญที่รับผิดชอบดูแลเรื่องนี้)

10. ผู้ให้ความร่วมมือ (ใครบ้างต้องมาร่วมมือซึ่งจะดำเนิน)

C - 2.2 เสนอแผนการปฏิบัติการ (30 นาที)

1. นำเสนอรายละเอียดกิจกรรม

2. อภิปรายเพิ่มเติมและตกลงดำเนินงานมอบหมายงานกำหนดวันเวลา

สถานที่

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การเตรียมการเพื่อเสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ประสานขอรับการสนับสนุน หรือต่อส่งริบและเข้าร่วมพัฒนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ในการวิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
กรณีศึกษา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนศิลาอาสน์ อำเภอหัวขึ้นเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้
รวบรวมผลงานและผลการวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเรื่องที่ศึกษาเป็นแนวทางในการวิจัย
นำเสนอ ดังนี้

ชาตรี พันธุรัส (2542 : 73) ได้ศึกษา การพัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการพัฒนา
เด็กในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอคำสร้อย จังหวัดนนукหาด พบว่า สภาพ
การปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ในเรื่องการ
อบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ผู้ปกครองผลักดันการทำอาหารกลางวันให้เด็กเล็ก การผลิต
ถือการเรียนการสอนแก่เด็ก และปัญหาการให้การสนับสนุนจากนักวิชาการและหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง ภายหลังที่ได้จัดกิจกรรมแทรกแซงแล้วปัญหาดังกล่าวลดลง ทำให้รับแนวทางการ
พัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการพัฒนาเด็กที่ทำให้สามารถบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
เกิดผลคุณภาพ คือ วิธีการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ศักดิ์ชัย ชัยวิรัตน์ (2543 : 76) ได้ศึกษาร่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการ
พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านประตุป่า อำเภอเมืองลำพูน ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยศึกษา โรงเรียนบ้าน
ประตุป่า อำเภอเมืองลำพูน อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ด้านพื้นฐานของการให้การศึกษาอบรม
เด็ก ด้านการให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียน ด้านการส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่สนใจ
มาก ด้านการให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียน ด้านการส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่สนใจ
2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้
แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยศึกษา โรงเรียนบ้านประตุป่า
อำเภอเมืองลำพูนไม่แตกต่างกัน

สหัส ศรีหมุกุล (2545 : 92) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารงานระดับปฐม
ศึกษาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานการปฐมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า
สภาพการบริหารงานทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านธุรการการเงินและพัสดุ ด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจการนักเรียนและด้านบุคลากร ปัญหาการ

บริหารห้อง 3 ห้อง มีปัญหาระดับกลาง 3 ห้อง คือ ห้องอาคารสถานที่ ห้องธุรการการเงินและพัสดุ และห้องบุคลากร ส่วนที่มีปัญหาระดับน้อย คือ ห้องวิชาการ ห้องกิจการนักเรียน และห้องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขันทิมา เนติมสุข (2546 : 84) ได้ศึกษา บทบาทของการบริหารวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบการรับบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหาร พบร่วมกับผู้บริหารที่มีประสบการณ์การบริหารปฐมวัยตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป มีการรับรู้บทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศ และโดยภาพรวมดีกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์การบริหารระดับปฐมวัยต่ำกว่า 4 ปี ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดต่างกัน มีการรับรู้บทบาทการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายห้อง พบร่วมกับผู้บริหารที่มีความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนที่ต่ำกว่า 4 ปี กับตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป มีความคาดหวังต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนที่ต่ำกว่า 4 ปี กับตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป มีความคาดหวังต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

พวงทอง ลักษณาภิรักษ์ (2546 : 85) ได้ทำการศึกษารูปแบบหรือกิจกรรมความร่วมมือและความคิดเห็นของผู้ปกครองในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของ โรงเรียนอนุบาล เชียงใหม่ ผลการศึกษา พบร่วมกับผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาล เชียงใหม่ ได้แก่

1. รูปแบบหรือกิจกรรมความร่วมมือและความคิดเห็นของผู้ปกครองในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของ โรงเรียนอนุบาล เชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ห้องวิชาการ ห้องกิจการนักเรียน ห้องบุคลากร ห้องธุรการ-การเงิน ห้องอาคารสถานที่ และห้องความสัมพันธ์ชุมชน

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบร่วมกับผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาล เชียงใหม่ ได้แก่ ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของ โรงเรียนอนุบาล เชียงใหม่ ไม่แตกต่างกัน

3. สำหรับข้อเสนอแนะ ผู้ปักธงไช่ให้ข้อเสนอแนะ เช่น โรงเรียน การจัด
ขัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และควรจัด
กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำครุช่วยผู้ทักษะภาษาอังกฤษให้นักเรียน

รุ่นรัตน์ คงชัย (2546 : 79) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน
เอกชนระดับอนุบาล อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านหลักสูตร โรงเรียนอนุบาลของ
เอกชนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทำให้โรงเรียนมีโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่นตามเนื้อหาเวลาและ
การจัดประสบการณ์แก่นักเรียนสอดคล้องเหมาะสม ตามสภาพความต้องการของนักเรียนและ
ชุมชน ด้านการเรียนการสอนตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทำให้นักเรียน
ได้พัฒนาสุนทรียภาพ ด้านศิลปะ ดนตรี การออกกำลังกาย ที่สนองความต้องการความสนใจและ
ความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้ยังได้มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียน มีพื้นฐานระบบ
ประชาติบ้านไทย และด้านสภาพแวดล้อม ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง
โรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ที่มั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย มีการจัดสภาพแวดล้อมที่
สะอาด ร่มรื่น สวยงามและเป็นระเบียบ ตลอดจนมีการจัดสภาพห้องเรียนให้ผู้เรียนรู้อย่างนี้
ความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 1 - 2) ได้รายงานผล การ
ดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนเครือข่ายวิทยาเขต (โรงเรียนอนุบาล
ประจำอำเภอ) ปีงบประมาณ 2545 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อศึกษา
ผลการจัดการระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายวิทยาเขต ปัญหาด้านการพัฒนา
วิชาการ พบว่า ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ขาดแคลน
บุคลากรหรือครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัย ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขาดความสนใจ
หน่วยงานระดับสูง ขาดการนิเทศติดตามบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน ด้านสื่อสาร
อุปกรณ์ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดเครื่องเล่นสนาน ไม่เพียงพอ ขาดแหล่งเรียนรู้ ผู้ปักธง
ไม่ให้ความสำคัญ ไม่เข้าใจหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ต้องการให้เด็กอ่าน
เขียนหนังสือ และไม่ให้ความร่วงเมื่อ นักเรียนมีจำนวนมากเกินไป และมีการดำเนินชีวิตที่
แตกต่างกัน นักเรียนขาดเรียนบ่อย ด้านการจัดทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า
ครุยวัดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดกิจกรรม การบูรณาการ การเตรียมความพร้อม ทักษะการ
นำภูมิปัญญาท่องถิ่นมาบูรณาการกับหลักสูตร และขาดแคลนครูผู้สอน

นิยกร ศรีมังคละ (2548 : 88) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลกระทบศึกษา พบว่า

ค้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและบริบทของสถานศึกษา ด้านปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สถานศึกษาดำเนินการได้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและบริบทของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ส่งเสริมให้ครุภู่สอนจัดกิจกรรมส่งเสริม ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหาร ด้านการปรับเปลี่ยนพัฒนาการและการเรียนรู้ ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครุภู่สอน ใช้หลักการบูรณาการที่สอดคล้องกับแนวทางการบูรณาการการ เรียนรู้ ด้านการปรับเปลี่ยนพัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาใช้แนวทางการปรับเปลี่ยน พัฒนาการและการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ปกครองและครอกรว พบว่า สถานศึกษาดำเนินการตามแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

พิทยา ภาโนนัย (2550 : 83 – 84) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ ตำบลโพธิ์ศรีสำราญ อำเภอสารคาม จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กระบวนการมี ส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์ (AIC) และกลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ ติดตามผล ผลการศึกษา พบว่า ก่อนดำเนินการปรับปรุง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 3 แห่ง ผ่าน เกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่าอยู่ ของกรมอนามัย จำนวน 27 ข้อ ผ่าน 19 ข้อ หลังจากดำเนิน กิจกรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบสร้างสรรค์ (AIC) และกลยุทธ์ที่ใช้ได้แก่ การ ประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตามผล ซึ่งคณะกรรมการศูนย์ฯ ประกอบด้วย ประสบษ คุรุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็กเล็ก และ ผู้ปกครอง ซึ่งทุกฝ่ายต่างให้ความร่วมมือในการพัฒนา ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายในชุมชน ของตน ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

เพลินพิช มนตรีบุตร (2551 : 74) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วน ร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบล หนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัด กาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ชุมชนและ ประชาสัมพันธ์ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับปานกลาง 1 ด้านคือ ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชน ที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของประชาชน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เช่น กำหนดงบประมาณให้เพียงพอแก่การศึกษาระดับปฐมวัย

2. งานวิจัยต่างประเทศ

พิตเชอรัล และคูแรนท์ (Fitzgerald and Durant. 1980 : 585 – 594) ได้วิจัย เผิงสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในแทนเนสซีที่มีต่อบริการที่ได้รับ 5 ประเภท คือ บริการด้านตรวจ อัคคีภัย อนามัย การศึกษา และอนามัยทาง ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยที่เน้นการประเมินจากอัตลักษณ์ (Subjective aspect of evaluation) โดยเฉพาะตัวแปรอิสระ เช่น เชื้อชาติ รายได้ อายุ น้ำหนัก เป็นตัวที่ทำให้เกิดหั้นคุณและโถงในสังคมอเมริกัน กล่าวคือ คนดำ คนขาว คนแก่ มักจะเป็นคนที่ถูกมองว่า น่าจะมีความรู้สึกว่าตนถูกกีดกันในการ ได้รับบริการ (เมื่อเปรียบเทียบกับคนขาว คนมีเงิน และวัยรุ่นในเมืองนั้น) ส่วนตัวแปรอิสระ เช่น ขนาดของเมืองนั้น ถ้าขนาดของเมืองยิ่งใหญ่มากเท่านั้น ความหนาแน่น ความหลากหลายของผู้คนก็เพิ่มขึ้น อันจะทำให้ต้องมีการเพิ่มพับริการจากหน่วยงานการปกครองห้องดื่นมากยิ่งขึ้น ปัญหาในการส่งมอบบริการจะมีมากกว่าเมืองที่มีขนาดเล็ก จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐแทนเนสซี มีความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ ปัจจัยทางด้านภูมิหลังของประชาชน และปัจจัยทางด้านทัศนคติเป็นปัจจัยที่กำหนดความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการที่ได้รับกับความต้องการของประชาชนที่จะเข้ามามีอิทธิพลในระบบการส่งมอบบริการ แต่ถ้าต้องการที่จะพยากรณ์ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการที่ได้รับ และระดับความต้องการของประชาชนที่จะเข้ามามีอิทธิพลในระบบการส่งมอบบริการ ก็ให้พิจารณาจากปัจจัยเรื่องเชื้อชาติ รายได้ และทัศนคติที่เกิดจาก การเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายที่ตนเสียกับผลประโยชน์ที่ได้รับ การพยากรณ์ปัจจิตริยาของประชาชน (ความต้องการที่จะเข้ามามีอิทธิพลในระบบการส่งมอบบริการ) ควรที่จะพิจารณาจากระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการที่ได้รับ หากกว่าพิจารณาจากเชื้อชาติ อายุ หรือจากทัศนคติที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายที่ตนเสีย กับผลประโยชน์ที่ได้รับ

คัสโต และ โลรี เอลิซาเบธ (Casto and Lori Elizabeth. 1997 : 137) ได้ศึกษาเรื่อง ทัศนะของพ่อแม่เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานในการจัดการศึกษาเด็ก่อนวัยเรียน

ผลการวิจัย พบว่า พ่อแม่เด็กส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้ คือ เรื่อง สุขภาพความปลอดภัย การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็ก การมีการสื่อสารกับพ่อแม่ อาหาร และโภชนาการ พ่อแม่ได้จัดอันดับความสำคัญจาก 42 องค์ประกอบอย่างมาตราฐานหลัก 10 ข้อ ของสมาคมจัดการศึกษาของเด็ก (NAEYC) ได้ดังนี้ 1) เด็กควรได้รับการดูแลตลอดเวลา 2) อาหารที่มีประโยชน์และคุณค่าทางโภชนาการ และ 3) ความคิดอ่านที่ท้าทาย

ทั้ง 3 ประเด็น พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อจาก 1) ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง ในหน่วยงานทางการศึกษามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2) การศึกษาของพ่อแม่ที่มีระดับรายได้ แตกต่างกัน

การเขียน (Garcia. 1986 : 539 - A) ได้ศึกษาการเสนอความคิดเห็นในการวางแผนการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลปีร์โลวิกัน ผลการศึกษา มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ด้านหลักสูตร ควรสอนให้เด็กทราบถึงวัฒนธรรม ภูมิใจในความเป็นพลเมืองของประเทศไทย และควรจัดให้เด็กมีกิจกรรมและประสบการณ์

2. ด้านการเรียนการสอน ควรเป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติในการเรียนรู้ และควรมี อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับความเข้าใจของเด็ก ครูควรเป็นผู้มีสุภาษีทางการสอนอนุบาลโดยเฉพาะ

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควรมีความสัมพันธ์อ่อนโยน ใกล้ชิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY